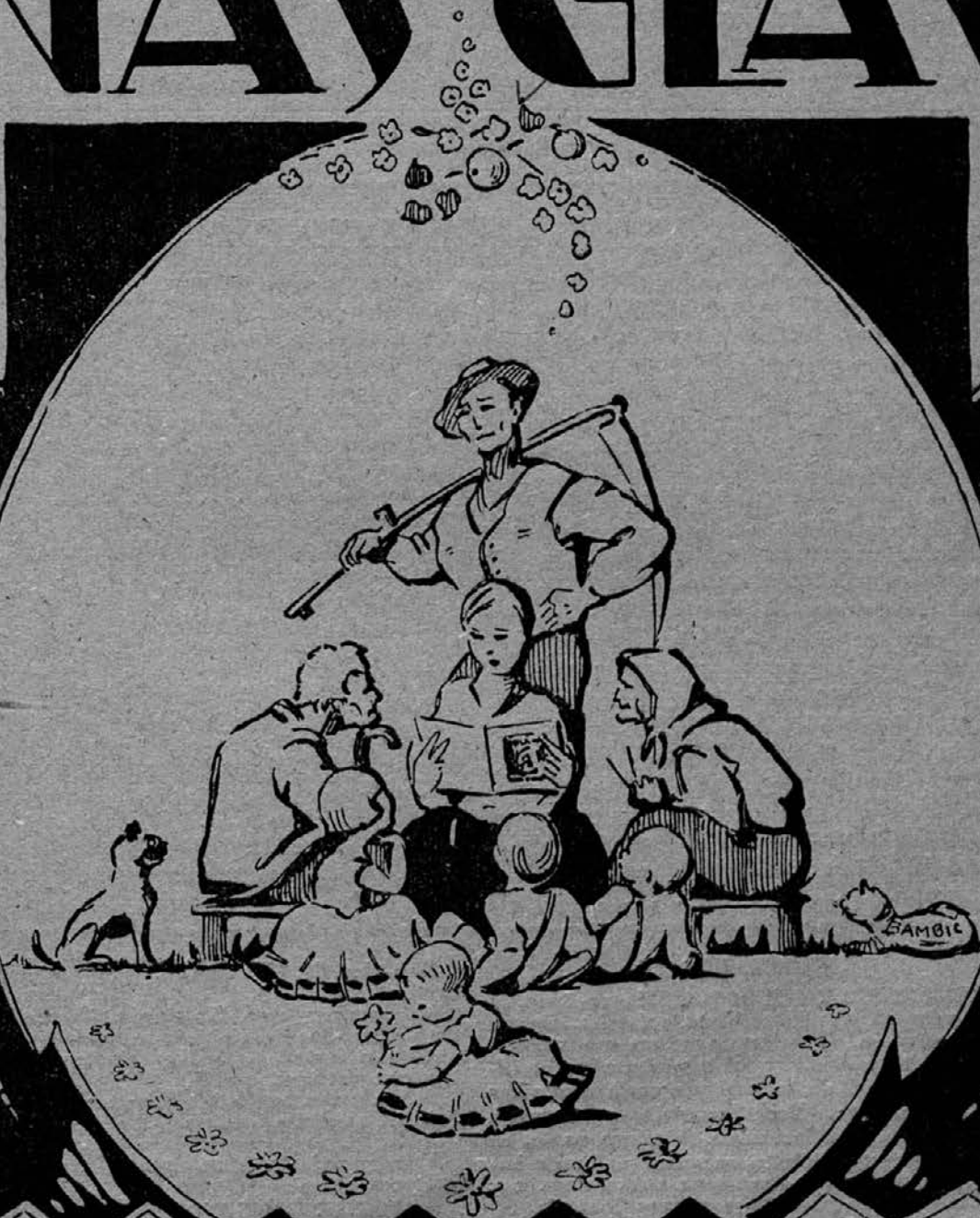

NAJGLAS

Letnik IV. Trst, aprila 1928. Štev. 4.

„**NAŠ GLAS**“ izhaja v 12. številkah na leto. — Celoletna naročnina za Italijo 15.— L, polletna 8.— L, četrtletna 4.— L, posamezna številka 1'50 L. — Za Jugoslavijo je celoletna naročnina 60 Din., za ostale države 20.— L, polletna 10.— L, četrtletna 5.— L. Severna Amerika dol. 2.—; Južna Ame-

rika pesos papir 4¹/₂. — Posamezna številka 2.— L. — Izdajatelj, lastnik in odgovorni urednik: Roman Pahor. — Naslovno stran in vinjete narisal Milko Bambič. — Naslov uredništva in upravnništva: Trieste, Casella postale 348. Podprava: Gorica, via S. Giovanni 7. Tiska Tiskarna „Edinost“ v Trstu, via S. Francesco d' Assisi 20.

VSEBINA 4. ŠTEVILKE:

Rembrandt van Rijn: TROJE KRIŽEV (slika)	St. 97
France Bevk: SKRINJA S SREBRNIKI	97
Slavko Slavec: TIČARJEV TONE	100
Janko Samec: EROS IN PSIHA (pesem)	103
Maksa Samsa: GLEJ, HODIJO POTA U- GLAJENA (pesem)	105
Fran Gorše: MATERINSTVO (slika)	205
Ludwig Thoma; URADNIK V NEBESIH	104
Maksa Samsa: KADAR NA SAVINJSKE GORE . . . . . (pesem)	106
Albert Sirk: IVE MIHOVILOVIČ (slika)	106
Ive Mihovilović: MOJA MAJKA (pesem)	107
Jean de Lafontaine: TROJNA KAZEN	107
Boris Georgijev: KARDINAL MERY DEL VAL (slika)	108
Kotiček za otroke:	
MIHEC POSTANE VAŠKI ČUVAJ	109
Janko Samec: TRI PRAVLJICE ZA VE- LIKE IN MALE OTROKE (pesem)	112
ROŽNI POPEK	111
Poldi Leskovčeva: NAŠ MICEK (pesem)	112
Poldi Leskovčeva: DECA MOLI (narodna pesem)	112

Pouk in vzgoja:	
Maks Rejec: NAŠE SMERI V GOSPO- DARSTVU IN ŽIVLJENJU	113
VINKO VODOPIVEC	114
Iva Breščakova: BENETKE IN UMETNOST ODGOVORI NA PRVO ENKETO „NA- ŠEGA GLASA“	115
A. Š.: SLEDOVI ČLOVEKA JAMARJA V NAŠI DEŽELI	117
Z. I.: PLANINSTVO IN IZLETNIŠTVO	120
GOLJAKI NA TRNOVSKI PLANOTI (slika)	121
Franc Magajna: PIKRE IN VESELE	122
Listek:	
LETNI ČASI IN ZDRAVJE	123
KNJIGE IN REVIJE	124
NAŠE SLIKE	124
DROBIŽ	125
BRSTJE	123
Smeh in kratkočasje:	
SMEŠNICE	127
UGANKE	128
Na platnicah:	
Rešitev ugank. — Listnica uredništva. — Za kra- tek čas.	

LISTNICA UPRAVE.

NAROČNIKOM V JUGOSLAVIJI sporočamo, da bo prihodnji številki priložena položnica. Uprava je poskrbela, da odpadejo s tem vsi nadaljni stroški, ki so bili zvezani z plačevanjem naročnine. Upa tudi, da bo nabiranje novih naročnikov s tem olajšano. Mnogi naročniki v tuzemstvu niso še poravnali naročnine. Z ozirom na to, da je list navezan izključno na redno plačevanje naročnine, se bo list ustavil vsem onim naročnikom, ki niso v redu z naročnino za prvo četrtletje.

Srečko M. Lokavec. Vaši prošnji smo ugodili.

V. Tauferjeva, Zagorje. Seznam novih naročnikov smo prejeli. Iskrena hvala!

Albin Marčič, Celje. Isto tako. Najlepša hvala za Vaš trud.

A. Jug, Rute. Vaši želji ne moremo ugoditi. Saj se naročnina plačuje lahko tudi četrtletno.

Vsem poverjenikom, naročnikom razprodajalcem želi upravnništvo

VESELE VELIKONOČNE PRAZNIKE.

Ali ste poravnali naročnino?

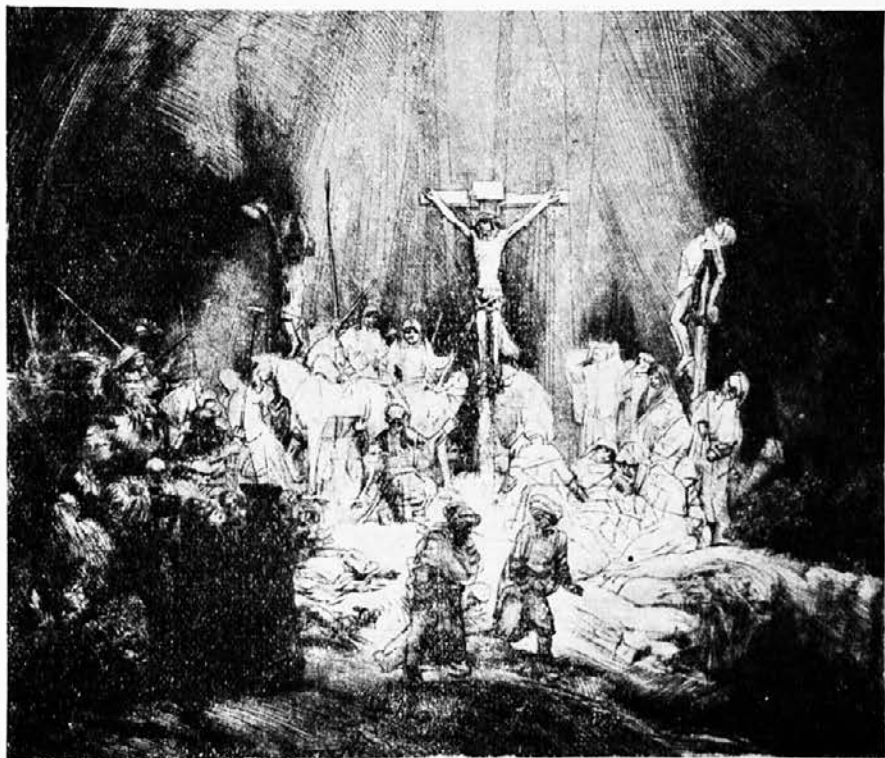

Letnik IV.

V Trstu, aprila 1928.

Številka 4.

Rembrandt van Rijn: Troje križev.

Skrinja s srebrniki.

France Bevk.

7.

Tisto noč, ko mu je mati umrla, je Tone spoznal, kako neizmerno sam je na svetu. Neodločen je stal sredi sobe in gledal po svetnikih, ki so v medli svetlobi mežikali raz sten. V njih obrazih ni našel rešitve.

Mati je ležala mirna, njen obraz je bil od pošastnih senc medle luči ves brečkast, skozi trepalnice je gledalo za ovseno zrno

zenic, kakor da še tli življenje v nji. V Tonetu se je porodila misel, da morda ni umrla. Nagnil se je nad njo in poslušnil.

Ni čutil dihanja. Prijel jo je za roko, postajala je hladna, da je vse pomrznilo po njem. Nagonsko ga je spreletel strahu podoban občutek. Temu se je pridružila še samota, v kateri si ni vedel pomagati.

Sedel je k mizi. Tesnoba, ki ga je objela, ga je kmalu popustila. Stopil je v vežo in odpahnil zapah. Ko so vrata zacvrkala, ga je znova spreletelo. Šel je pred hišo.

Nebo je bilo postalo temačno, vse zatepeno z oblaki, le nad Pleščem je svetilo par zvezd. Pred njim se je širila črna senca pušpana kakor črno krilo ženske. Po hribu od gozda nizdol je pihljaj veter, da so veje dreves plahutale ko roke, ki se otepajo strahov. V daljavi je pel hudournik pesem svojih vodá.

Tonetu se je zdelo, da je zaslišal mukanje živali v hlevu. Premagal je mrščavico, stopil mimo pušpana in se ga ljubeče dotaknil. Ko je stopil v hlev, je našel kravo odvezano; stala je v nasprotnem kotu in se obračala po njem. Spoznala ga je po hoji in ga šavsnila z jezikom.

Tone je otipal njen vrat, zgrabil žival, ki se mu ni nehala dobrikati, za roge in jo je vodil k jaslím.

«Tu, tu, cikana,» jo je nagovarjal kot človeka. «Čemu rantáš in roginíš po noči tod okoli? Bodi mirna!»

Žival pa ni nehala z jezikom hlastati po njem; občutil je, kako prijetno je imeti živo bitje poleg sebe. Naslonil se je ob vlažno steno in se vdal hipni bolečini. Z roko je božal žival po vratu in jo kraspal med rogoví.

«Cikana,» je dejal v milobi, ki je iz trde duše pronicala na dan. «Matí mi je umrla. Nikogar več ni pri hiši, razen mene.» Ob novi misli, ki mu je šinila skozi možgane, je bil v hipu ves radosten, kakor da je našel prijatelja: «In razen tebe, cikana. In razen rože, naše junice. In razen prešička...»

Posmihal se je pred se, kakor da se neizmerno raduje nad odkritjem nove družine. Pomislil je nase in je občutil novo moč v sebi.

«Ne umrjem še,» je govoril z živaljo. «Bil sem čelek, zdaj sem trš. Ne smrt, smrtnjak bo moral priti pome.»

«Sam s sabo govorim kot prifrak,» se je zavedel, stopil iz hleva in obrnil korake proti hiši.

V izbi se je ozrl še enkrat po materi. Pomislil je, če je potrebno, da še kaj stori. In ker ni spoznal nobene nujne stvari, je vzel skodelico in poskusil grenko rastlinsko pijačo, ki jo je bil skuhal za mater. Bil je žejen, zato mu je dobro dela, ko je napravil tri požirke.

Brlevko je otrnil in jo postavil k materini glavi. Črte njenega obraza so se podaljšale, globok mir je bil razlit čezenj.

«Do jutra ne grem nikamor,» je sklenil, sezul škropete in sedel na peč. Čez par hipov se je pomaknil k zidu in se oslonil s hrbtom: «Saj ne bom zaspal.»

Mnogotere misli so mu omamljale možgani, mu prepredale pogled, se obešale na trepalnice in mu jih obtežile s svincem. Parkrat se je stresnil iz dremavice, a je pričel znova kinkati pred se. Pogledal je na mater, pričel je moliti. Misel mu je pretrgala očenaš na sredi, da ga je moral začeti znova, a ni prišel do konca...

8.

Ko se je Tone prebudil po zmedenih sanjah, je bil že dan. Naglo se je dvignil, se pomaknil do konca peči in se razgledal. Zagledal je mater in vedel vse. Brlevka je bila že ugasnila, duh po osmojenem stenju je plaval po sobi. Solnčna svetloba je prodirala skozi ubito, z debelim papirjem zadelano steklo in padala materi na obraz.

Tone je segel z rokami v kuštravo glavo, poslušnil v mukanje živine, skočil s peči, se obul in odšklopotal na hlev. Vrgel je v naglici skozi line živini nekaj sena in se vrnil v izbo.

Vzel je brlevko, nalil nekaj olja in jo pristavil k materinemu vzglavju.

«Jutri zjutraj jo bomo pogreblí,» je računál, «podvizati se bo treba.»

Pomolzel je kravo, zanetil ogenj in pristavil lonec mleka. Spomnil se je na prašiča, ki je začel cviliti v svinjaku, narezal repe, krompirja in korenja, ga potlačil v kotel, dolil vode in ga obesil nad plamen.

Pogledal je v izbo. Mačka se je bila približala mrlički, položila eno tacio na njeno ramo in jo vohala z iztegnjenim vratom.

«Všššc!» je siknil Tone nad živaljo.

Mačka je planila pod mizo, smuknila v vežo in iz veže na bližnje drevo.

«Nekoga bo treba poklicati,» je pomislil Tone sam pri sebi, «ne bom zmožel sam.»

Stopil je pred hišo. Nebo je bilo do polovice ujasnjeno, oblaki so bili svetlo obrobjeni. Jesenska pokrajina je bila vsa v zlatu, travnata pribrežja pod Pleščem so bila od suše zardela, gozdovi so se bili že

ogolili, le pritlikavo grmovje se je še bahalo s svojim rdečkastim listjem.

Ob dolgih klancih v Novini so čepele hiše ko bele grabljice za zagrabkom; cerkev je gledala iz nižine kot med drevje skrita sramežljivka.

Vse to je bilo daleč, poldruho uro po klancih in stezah. Ves ta dolgi molek hiš ni kazal niti enega človeka. Vse steze, vozniški in klanci, ki jih je jesen razgrnila očem, so bili prazni; nikjer ni bilo človeka, da bi ga mogel doklicati.

Ozrl se je pod slemenom na desno in na levo. Pod Pleščem, kjer je voda izviral iz njega, je stala kmetija. Široka se je razgledovala navzdol in ne bi doklicala človeka od nje, če bi imel sto prsi. Na desnici je stala nekoliko niže na malem položiču za gozdom koča maličarja Robarja, gledala z okni v Jeramov breg in se svetila v solncu.

Na stezi, ki je bila napeta od hiše na položiču do gozda, se je zibala ženska z listnikom na hrbtu. Tone je spoznal Robarico, ki je bila namenjena v gozd po listje, kam li drugam?

Tone je stopil za hlev in čakal, da je prišla ženska do mesta, kjer je voda cmizila čez pot; preskočila je par kamnov in se izgubila za gubo osojne rebri. Še je čakal, da se je prikazala na obronku gozdne jase in se s počasno hojo v vinkalicah, ki jih je delala steza, povzpenjala navzgor. Tone jo je jedva razločil med drevjem. Zajel je polna prsa sape in kriknil. Glas je udaril v brda, jeknil med drevjem in umrl.

Ženska je obstala in se dvignila. Pogledala je proti Jeramovi hiši. Tedaj je Tone kriknil v drugič.

«Mati mi je umrla!»

Glas je dosegel žensko, zmisel besed le počasi. Tone je videl, da je ženska zamahnila z roko in izgubila v gozd; vrnil se je in sedel v izbi na klop.

Čez pol ure je vstopila Robarica. Upehana in rdeča je obstala za vrati:

«Jezus, Marija; saj je res!»

«Mhm,» je pritrdil Tone in se držal prituljeno, kakor da ga je šele vpricho drugega človeka objela žalost.

Soseda je stopila k mrtvi Jeramki, iskala z očmi blagoslovljene vode in oljke, ker je ni našla, se je prekrizala in ozrla.

«Kdaj je umrla?»

«Sinoči.»

«In še nikogar nisi poklical?»

«Saj ne morem od hiše,» se je opravičil. «Še Bog, da sem doklicala tebe.»

«Treba bo žensk, da jo umijejo in preoblečejo. Moj Bog, moj Bog, od sinoči, saj je že vsa trda! Treba jo je napraviti... Kje so pogrebci in mrliški oglednik? Cerkovniku in župniku je treba naznaniti... Kdaj jo pokopljete?»

«Eh, menda jutri,» je dejal Tone.

«Jov, tako malo časa več imaš. Pa živina v hlevu in nobenega človeka pri hiši!»
«Ali bi šla ti v vas?» je vprašal Tone, da bi se izognil nadležnim opravkom.

«Kako,» je dejala ženska in se pogledala po sebi, «ko sem tako nadležna. Povarjem ti, da prideš nazaj, če se boš naglo usuknil.»

Tone se je dvignil počasi, vrgel par pesti vode čez obraz, obrisal od brk in od brade viseče kaplje v obrisnico, obul škornje, ki so vpile po masti, vrgel škefo, ki jo je nosil na glavi, v kot na peči, snel s trama boljši klobuk in ga poveznil na glavo.

Tako je bil v nekaj minutah opravljen za pot. Odpasal je pas, odpel ključ in odklenil pisano skrinjo. Vzel je par tolarjev in jih spustil v možnjo za tobak. S težkimi koraki je šel po klancu, spotoma se je trikrat ozrl, kakor da je nekaj pozabil.

9.

Robarica je položila živini, pomila posodo in pospravila po hiši. Luči je prilila olja, iz kota je snela razpelo in ga postavila za vzglavje Jeramki. Nato je sedla k njenim nogam in začela moliti, v njeno molitev pa se je vpletala beseda za besedo.

«Moj Bog, tako so samotni, kakor da so iz divjine zrastle!... Še blagoslovljene vode nimajo, ne oljke in ne svečnikov... Moj Bog, očenaš...»

Ta čas je prišel Tone v Novine, stopil v župnišče in čakal na župnika. Nestrpen je mencial v veži, ko je prišla zastavna ženska in ga vprašala, če ima kaj nujnega.

«Mater je Bog vzela,» je sklonil glavo.

«Bog ji daj sveta nebesa!» se je prekrizala ženska. «Pa še nič ni zvonilo? Ali si bil pri cerkovniku?»

Šel je k cerkovniku, da je zazvonil, nato je koprnel četrto ure pri župniku, ki je pisal in strmel v knjige.

«Jutri ob deveti uri bo pogreb,» je pogledal župnik Toneta iznad naočnikov. «Ali si razumel?»

«Kakor ukažejo,» je dejal Tone ponižno.

«Ali že imaš pogrebce?»

«Ne še.»

«Kaj pa čakaš? In krsta? Vem, da je še na pare niste deli?»

«Šele sinoči je izdahnila,» je dejal Tone, kakor da se brani pred očitki.

«Kdaj pa hočeš, da umrje? Vem, da si jo pustil samo, ko si prišel sem, kot živino,» je rastle župnikov glas v trdo osornost.

«Te ga pa ne,» se je otepal Tone nekoliko pogumnejše. «Robarico sem poklical.»

«Za čudo božje,» je postal župnik prizanesljivejši. «Taki ste samotarji. Vse bi radi sami. Čemu se pa nisi oženil?»

Tone je dvignil obe rameni, s tem je povedal vse. Župnik ga je z dobrodušno besedo spustil skozi vrata.

Stopil je v gostilno, povedal med potoma temu in onemu, naprosil nekaj žensk in prva dva pogrebca. Nato je splezal po stezi proti Plešču in prisopihal do široke kmetije; tam je dobil tretjega pogrebca.

«Četrti bo Robar,» je mislil, ko se je vračal truden domov, da so mu klecale noge. «Porečem kar Robarici.»

Glava mu je klonila v težkih mislih.

(Dalje prih.)

Tičarjev Tone.

Slavko Slavec.]

V.

Ivanki niti za hip ni vstala v duši misel na pijanost. Preveč je Toneta poznala. Nebroj drugih težjih in strašnejših misli ji je završalo po glavi. «Štefan? Vilarjev Štefan?» ji je zaključevalo v možganih. Bila je sumnja, ki si je niti sami sebi ni upala jasno izreči.

Pred njo je vstala skalna gora ljutega gorja, strma in grozeča, kakor da se zdajci zvrne na njeno ubogo srce in ga stre. Nenadni prehod iz najlepših sanj o srečnem svidenju v kruto resničnost, ki se ji je tu kraj ceste režala naproti, jo je tako hudo zadel, da prvi hip skoro misliti ni mogla. Vsa njena duševnost se je zrušila kakor omamljena in jedva slišno so ji ustne z

nedopovedljivo bridkostjo zašepetale besede, ki jih je bil Tone njej že tolikokrat ponovil:

«Zdaj smo na konju.»

Nato jo je hipoma iztrgala trenutni otrplosti misel: «To je Tone, moj Tone.»

Stekla je naglo proti vasi. Nič več se ni spomnila ne zelja ne jerbasa. Kmalu je prehitela starega Dobnika, ki je počasi cincal za njo in majal z glavo:

«Pa se je vendar ustrašila. Ženske so ženske. Ne, današnji ljudje ga ne znajo nositi. Mi pa smo ga znali, mi.»

Ivanka je odvihrala naravnost k Tičarjevim. Tonetova mati se je od ognjišča začudeno ozrla k vratom.

«Mati, Toneta so pobili. V polju leži,» je naglo povedala deklica.

Mati je zazijala, kakor da ne razume. Tudi ona je nocoj pričakovala Toneta. Tudi ona je že mislila, da pride jutri, ker ga do mraka ni bilo. Zdaj se je tem bolj začudila zagledavši Ivanko, ki ni bila še nikdar prestopila njenega praga.

«Kaj praviš?» je prebledela.

«Tone leži pri brvi. Ranjen je. Voza je treba. Še je živ. V bolnišnico, v mesto...» se je preHITEVALA mladenka. Ali je res ranjen, tega ni vedela. Govorila je, kakor so ji besede same vrele iz ust.

Mati je hipoma pozabila, da govori z deklico, ki ji je bila med vsemi v vasi najbolj zoprna. Še ta večer je bila huda nanjo, ker je nekaj časa mislila, da je Tone šel najprej k Svetkovim in ga zato tako dolgo ni. Še malo prej je mislila nanjo kot na tisto, ki bi ji rada prevzela sina in prišla gospodinjit na njen dom. Zdaj so Ivankine besede vse to razpršile.

Kmalu so se tudi domači zbrali krog deklice, ki je zmedeno in jokaje pripovedovala, kaj je videla v polju. Brž so zapregli in na voz so sedli Tonetovi starši z Ivanko in sosedom Mlincem. Voz je oddrdral v polje, po vasi pa je šla od ust do ust novica, da so Toneta napadli in ga skoro do smrti pobili.

Ivanka bi si ne bila nikoli mislila, da se bo s Tičarjevimi kdaj tako vozila.

Noč je legala na polje, ko so dospeli do brvi.

«Prestreljen je,» je rekel Mlinec in pokazal drobno luknjo v Tonetovi jobleki. S

Tičarjem sta dvignila mladeniča na voz ter ga odela s plahto. Ranjenec je slabočno zastokal in parkrat so se mu cči napol odprle.

«Slab je, slab,» je šepnil Mlinec, «pa upajmo, da ni prepozno.»

«Ali greš tudi ti z nami?» je vprašala Tičarka Ivanka in podložila sinu zganjeno ruto, da mu bo mehkeje pod glavo.

Ivanki se je zdelo, da čuje iz vprašanja prošnjo, naj ne hodi. Čutila je tudi, da ima v tem trenutku mati več pravice do svojega sina nego nevesta do svojega ženina.

«Rada bi šla,» je odgovorila. «Rada bi kmalu izvedela, kaj porekó zdravniki. Rada bi mu streгла. A na vozu ne bo prostora za toliko ljudi poleg bolnika. Samo če vi ne greste, bi prisledla jaz.»

«Pa malo potrpi,» je prosila mati. «Grem jaz. Ko se vrnem, ti brž povem, kako je.»

Voz je zropotal proti mestu, Ivanka pa se je sama vrnila v vas. Spotoma je srečavala gruče fantov in deklet, ki so ji prihajali naproti in vpraševali, kaj je s Tonetom. Med njimi sta bila tudi Vilarjev Štefan in Kosmačinov Jurij.

«In se nič ne ve, kdo ga je?» je vprašala Ivankina tovarišica Mara.

«Nič,» je odkimala Ivanka. Pogled ji je nehoté zablodil proti Štefanu, ki je korakal na drugi strani po pripotni stezi. Njegovo lice je bilo popolnoma mirno, kolikor se je dalo razločiti v zadnjih odsevih ugaslega dne, mešajočih se s prvimi prameni mesečine. Ivanka si je na tihem očitala, da ji je prej po krivem vstala ona sumnja. Sklenila je, da noče nikogar sumničiti. Resnica že pride na dan, če bo Boгу všeč in kadar bo on hotel.

«Cigani se klatijo po vaseh,» je dejal Kosmačin. «Nam so cdnesli prašiča, Ferjancu kokoši, prežijo pa tudi na konje in ljudi.»

Tudi drugi so povedali svoje domneve, ki so jih pozneje nadaljevali in pretresali na trgu pred cerkvijo.

Ivanka se je v vasi tiho poslovila in odhitela k materi. Ko jo je tudi ta vprašala po Tonetu, si je s predpasnikom zakrila obraz in prej zadrževane solze so ji zdaj neudržno privrele iz oči. Mati jo je sočut-

no spremila v njeno sobo ter ji prinesla večerjo.

«Hvala, mati,» je rekla hči. «Nocoj ne morem večerjati.»

«Moli, moli,» jo je tolažila mati. «On, ki čuva nas vse, vidi tudi tebe in Toneta. Če je v njegovih računih, da se vzameta, tudi ta nesreča tega ne bo preprečila. Ljudska zloba ne more njemu križati načrtov. Moli, hčerka, da Tone ozdravi!»

Deklica je molila. Dolgo v noč je klečala pred Marijino podobo, pod katero je visela razpelo s Svete gore, in kakor so njene molitve romale proti nebu, tako je padala za neba čudežna rcsa vdanosti v božjo voljo, ji hladila pekočo bolečino ter ji napolnila dušo s pokojno uteho.

Okrepčana je deklica vstala in vzela iz skrinje tri svežnje pisem. Trije svežnji — tri leta. Odpirala je pismo za pismom in se še enkrat zatapljala v najlepša mesta, ki jih je znala že skoró na pamet. Zjutraj je mislila, da jo bo roka, ki jih je pisala, zvečer mehko objemala in ji bo glava, iz katere so se rodila, slonela na ramenu in ji šepetala rožnate besede o bodočih dneh. Tista roka leži negibna na bolniški postelji, tisto glavo ovijajo smrtni mrakovi. Premnoga pisma so se končavala s Tonetu tako priljubljenim vzklikom: «Potem smo na konju!» Te besede so ji zdaj tolikokrat znova zažarele iz njegovih listov, da je njih solčni sij tudi njeno dušo vso ogrel, da se jih je reklica zaupno oklenila in legla s trdno nado:

«Da bi le to še srečno prebila — potem sva na konju.»

VI.

Drugo jutro bi bila Ivanka najrajši na vse zgodaj stekla k Tičarjevim, da izve, kako je s Tonetom in kaj so rekli zdravniki. Če bi bila vedela, da je Tonetova mati ostala v mestu pri sinu, bi bila to tudi storila. A bala se je, da jo najde v kuhinji in ji njen prihod ne bo prijeten. Zato se je premagala in šele po zajtrku prosila mater, naj stopi do Mlinčevih in vpraša, kakšne vesti je prinesel gospodar iz bolnišnice.

Mati je odšla. Ivanka je trudno pospravljala po kuhinji ter neprestano pogledovala skozi vrata, kdaj se mati vrne. Lesa na dvorišču je zaškripala in namesto matere

je deklica zagledala Tičarko. Oblečena je bila v črno krilo in črna ruta ji je pokrivala glavo. Stopala je zamišljeno in obstala na pragu.

«Tone je živ,» je brž odgovorila na plašno vprašanje v Ivankinih očeh. «Nevarnost še ni minila. Jutri ponoči bo mogoče vedeti, ali je še kaj upanja. Strel je šel prav blizu srca.»

«Sedite, mati,» je Ivanka ponudila stol. Zdaj se ji je Tičarka zdela prava mati, podobna njeni; v njenem licu ni bilo ne mržnje ne osornosti, bila je samo potrto in bolesta.

«Tudi tebe,» je rekla in sedla, «tudi tebe bodo izpraševali o tem. Zato, Ivanka, mi zelo ustrežeš, če meni vse poveš, kar veš ali sumiš. Tone še več dni ne bo mogel govoriti — če bo kdaj mogel.»

Ivanka je ponovila, kar je snoči doživela, in dodala:

«Sumiti ne morem in ne maram, da ne storim komu krivice. Tudi jaz čakam, kaj bo Tone povedal.»

Medtem se je vrnila tudi Ivankina mati in povedala, kar je bilo deklici že znano. Ta je imela še eno željo in je vprašala Tičarko:

«Ali bi lahko šla pogledat k Tonetu?»

Tičarki se lice tudi zdaj ni izpremenilo. Odvrnila je:

«Lahko. A danes in jutri še ne. Pojutrišnjim, ko se bo vedelo, kako se stvar obrne, na boljše ali na slabše.»

Tičarka je vstala in odšla. Ivanka je gledala za njo in ugibala, ali se je ponosna Tonetova mati od snoči sprijaznila z mislijo, da dobi snaho iz Svetkove hiše. To, da je sama prišla poročat o sinu, bi skoro kazalo, da je v zadnji noči pozabila, kako se je dotlej upirala taki misli. Vendar z gotovostjo si Ivanka ni mogla obetati tako nagle izpremembe. Zdaj, ko je sin v nevarnosti, se je pač umehčala, a če bo videla, da je rešen in zopet zdrav, ali ne požene njena mržnja novih korenin? Prav za prav je tudi danes prav malo govorila in prišla je očitno zlasti zato, da bi kaj izvedela o krivcu.

«Bodi kakorkoli,» je sklenila Ivanka, «ta ovira ni več tako nepremagljiva kakor prej. Tudi v Tonetovi materi bije čuteče srce,

ki ne more želeči, da bi bil njen sin nesrečen.»

Tistih par dni si je skušala Ivanka z delom preganjati bojazen za Tonetovo življenje. Pri vsakem opravilu ji je vstala pred očmi bolesta slika: belo oblečeni možje odpirajo in širijo Tonetu rano do samega srca, spogledujejo se in zmigujejo z glavami. Ponoči se ji je večkrat zdelo, da sliši, kako Tone stoka in jo kliče na pomoč. «Ti si moje zdravje,» ji je včasih pisal. Zdaj bi ga bila tako rada ozdravila, a ni mogla.

Prišli so v vas gospoda in zbrali vse vesti o napadu na mladega Tičarja. Zaslišali so starega Dobnika, ki je spet trdil, da ga mladi ne znajo tako nositi, kakor so ga znali stari; dodal je le, da se je tisti večer motil, ko je mislil, da leži pijanec ob cesti.

Poklicali so tudi Ivanko, zapisali, kar je povedala, ji vse prebrali in zahtevali, da se podpiše. Sodnik jo je ves ta čas motril s hladno, prodirno ostrostjo in končno vprašal:

«Ali ste razen s Tonetom govorili še s kakšnim drugim fantom?»

«Ne.»

«Ali so drugi fantje z vami govorili?»

«Ne več kakor z drugimi dekleti.»

«Imenujte nekaj takih fantov.»

«Vsi, ki so me kje videli. Na vasi se vsi poznamo.»

«Ali so prihajali tudi k vam ta leta, ko je bil Tičar pri vojakih?»

«Parkrat so me prišli vabit na ples, pa nisem šla.»

«Zakaj ne?»

«Ker sem bila s Tonetom zaročena in me ples ni mikal.»

«Ali so se tisti fantje zato jezili?»

«Ne. Šalili so se.»

«Mi pa vemo, da so se jezili.»

«Pri nas so se šalili.»

Ivanka je odgovarjala tako preprosto in prepričevalno, da je sodnik obupal nad uspehom takih vprašanj in mahnil brez okolišev počez:

«Koga sumite vi? Kdo je napadel Tičarja?»

«Jaz ne sumim nikogar; ne vem, kdo ga je. Čakam, kaj pove Tone, če je videl napadalca,» je rekla kakor prej.

Vse, kar je mogel sodnik dognati, je bilo tako splošno, da je zaključil zasliševanje na vasi, ne da bi bil dal koga zapreti. Uvidel je, da bo tudi zanj najbolj zanesljivo to, kar pčive Tone sam.

Te izpovedi so tudi drugi pričakovali z veliko napetostjo. Ivanka bi bila rada prej govorila z bolnikom, da bi ga prosila, naj tudi on ne izraža nobenih sumenj, če ne ve gotovo, kdo ga je, da si po nepotrebnem ne nakoplje sovražnikov, ki bi mu pozneje grenili življenje. Prav tako željo kakor Ivanka je imela tudi Tonetova mati, a z drugačnim nagibom: ona bi ga bila priganjala, naj svoje sumnje pove, da tako morda vendar kaj doženejo. Pravica pa je bila neizprosna; nikogar ni pustila k Tonetu, dokler ga ni sodnik zaslišal.

Stara Tičarka je prihajala vsak dan dvakrat v bolnišnico. Strežnica jo je povedla k Tonetovi postelji in ji poročala, kako mu je; govoriti z njim pa, je rekla, da zdravnik še ne dovoli. Tretji dan se je nevarnost srečno unesla in Tonetu se je pričelo obracati na bolje. (Dalje prih.)

Eros in psiha.

Ob jutranji zori na Žalostni gori
sta Eros in Psiha se vzela,
da bi od ljubezni v življenja avrori
brezskrbno in srečno živela.

In pila iz kup sta ljubavi medicine
in pela od same sta sreče;
a z njima prepevale drobne so ptice
in vetri in rože dehteče.

Vse bilo kot sen je presrečne pomladi,
ki pride, da nikdar ne zgine;
živela radost jima v duši je mladi,
v njej umrle so vse bolečine.

A ure so tekle... in kakor potoki,
ki v šum se prelivajo morja,
razbegli v brezdanjost so sni se visoki
in solnce je palo z obzorja.

In noč ju objela je v tihni samoti,
začrtal se mrak na obrazu...
Ostala vrh gore na sredi sta poti
v viharju in vetru in mrazu.

Pa Eros svoj plašč je pod skalo razgrnil
in Psiha se vanj je ozrla —
Ko bog je nad njima dve zvezdi utrnil,
pa svetu za večno sta umrla...

Janko Samec.

Glej, hodijo pota uglajena.

Glej, hodijo pota uglajena,
v njih vera živi neomajena,
da romajo v večni pristan...
O, duša ti moja razdvojena,
vsa pota so ti neizhojena;
noč čaka na tebe in dan,
ki v zarji je ugasnil za goro...
Kdo srca prežene mi moro?
Kdo da mi poguma, moči,
za moje samotne poti?...

Maksa Samsa.

Fran Gorše: Materinstvo.

Uradnik v nebesih.

Ludwig Thoma.

Dva dni pred Svečnico je zadela uradnika Strgulca tako pristna kap, da je bil čez pol ure že mrtev.

Njegova duša se ni napravila takoj na pot, popazila je namreč, da bo izkazana njenim zemskim ostankom primerna čast. Preštelaj in pregledala je vence, ki so jih poslali sorodniki, njegovo stalno omizje iz pivnice pri «Črnem mačku», društvo uradnikov in kegljaški klub.

Končno je opazila z zadovoljstvom, da se je udeležil pogreba tudi njen predstojnik, in da se je celo njegova gospodinja vsa topila v solzah; zletela je v nebo med tem, ko je kvartet moškega pevskega društva pel na grobu presunljivo: «Blagor mu, ki se spočije...»

Tedaj je že sedel uradnik Strgulca v predraju in se nikakor ni čutil tako blažene, kakor so to opisovale razne nabožne knjige.

Že dejstvo samo, da je bil na, je spravilo reda navajenega uradnika iz ravnotežja. Čuvstvo, da mora zbujati spoštovanje, se nikakor ni hotelo v zadostni meri poroditi v njem.

Poleg tega ga je zeblo v tem zračnem kraljestvu, zakaj bil je navajen na prezakurjene uradne prostore. Ni se mogel iznebiti suma, da veje preprih, istotako ga je mučila nemožnost, da bi komurkoli ukazal, naj zapre okno.

Predraj je bil namreč od treh strani odprt, le na tisti strani, na kateri so se nahajala nebesa, se je dvigala stena oblakov. Med čudovitimi stebri, ki so ga obdajali okrog in okrog, se je lahko pretakal balzamičen zrak, kolikor se mu je poljubilo, in baš tako od zgoraj, ker ni bilo strehe.

Strgulca je pogledal nevoljen v neskončno modrino, ki se je bočila nad njim, v rožnato daljavo med stebri; ta neskončnost mu je bila tuja, in kar mu je bilo tuje, mu je bilo tudi zoperno.

Dalje je stala, očitno zato, da bi njegovo nevoljo še bolj stopnjevala, množica ljudi okrog njega, ki gotovo ni bila iz njegove dežele, še manj iz njegovega mesta.

Nasprotno, opazil je, da so bili ljudje iz vseh pokrajin sveta, žolti, rjavi, črni, lju-

dje z dolgimi lasmi, ljudje s kodrastimi lasmi, ljudje s kitami, skratka, sama tuja bitja, ki jih nikoli posebno ni ljubil, in večina izmed njih je v začudenju obračala oči in bila vsa blažena.

Vsakterega izmed njih bi bil ob srečanju v svojem domačem mestu prezirljivo pogledal in napravil opazko. Vsakteremu bi bil v svojem uradu pokazal, kaj se to pravi: spoštovanje. Toda tu, tako med njimi, je bil brez moči. In kar je še slabše, je spadal prav za prav med nje. Nato: že za časa svojega življenja ni bil prijatelj otrok; njih nerodnosti, ki so jih starši celo hvalili, so ga vselej dražile.

Tu pa so capljali otroci v gručah okrog njega in vpili, nikoogar ni bilo, da bi jih s strogoostjo pozval, naj mirujejo. Da, nekega smrkavca, ki mu je prišel preblizu, je imenoval malopridneža, tu pa je zmajal z glavo neki dolgolasec, kot bi ga hotel radi tega karati.

Strgulca se je prerinil vznevoljen med množico in se stisnil za neki steber, da bi ne gledal tega početja.

Njegove misli so splavale na zemljo. Baš na ta dan se je vršil kegljaški večer, zavidal je srečneže v njih nedolžnem veselju.

Tovariši bodo gotovo govorili o preobilnem delu v uradu, pokritizirali svoje predstojnike in pripovedovali, kako so temu ali onemu povedali svoje mnenje.

Morda se bodo spomnili tudi nanj in z obžalovanjem opazili njegovo odsotnost?

Strgulca je globoko vzdihnil in pregrešna misel se je porodila v njem, da bi se rad preselil iz nebes na svoje staro mesto in zamenjal svoj položaj s tem ali onim svojih tovarišev.

Imel je pač smolo.

Kolikokrat so ga na svetu spregledali, da ni napredeal po zaslugi, in kako se je potem zabavljajoč in nergajoč vdal v svojo usodo, iz katere je bil s silo iztrgan in postavljen na sredo te nage in ostudne družali...

«Strgulca!»

Prebudil se je iz misli, zaslišal, kako za neko nestrpnostjo kličejo njegovo ime, in zagledal velikega angela, ki je stal na nebeških vratih, držal roko ob ustih in vpil na vse grlo:

«Martin Strgulca!»

«Jaz sem!» je odgovoril uradnik nevoljno. «Kaj mi pa hočete?»

«Če se vam končno poljubi, blagovolite vstopiti!» je vpil angel.

«Že grem,» je godrnjal Strgulca, se pripeljal skozi ljudi, ki so ga začudeni pogledovali radi njegovega obotavljanja in so bili tem bolj presenečeni, ko jih je bodoči tovariš rajskega veselja suval s komolci.

«Tu sem. Radi tega se ni treba tako dreti!» je dejal uradnik angelu, ki je gledal čudnega gosta z blestečimi očmi.

«Najmanj trikrat sem te poklical,» mu je dejal z lahkim karanjem.

«Radi mene šestkrat,» je odvrnil Strgulca iz svoje, v dolgoletni uradniški službi priučene sirovosti, in pristavil hudobno: «Zato ste menda plačani, ne?»

«Tvoje govorjenje je čudno,» je dejal angel. «Tu ni kraj za take besede, moj ljubi Strgulca.»

«Jaz nisem vaš ljubi, razumete! In krave tudi nisva skupaj pasla. In tretjič sem uradnik, to si zapomnite!»

«To si bil! Zdaj pa si duša in nič drugega, moraš se ukloniti hišnemu redu.»

«Kje pa je vaš hišni red? Če imate kak hišni red, glejte najprvo, da ne bodo otroci razsajali okrog, in druhal, ki čaka pred vrati, naj si noge umije. To bi bil hišni red, razumete, in tistim tam zunaj lahko pravite o vašem hišnem redu, toda ne uradniku, ki je svoj živ dan vedel, kaj se spodobí...»

«Toda, Mihael!» je zaklicalo nekaj od znotraj.

«Takoj!» je odvrnil angel in potisnil uradnika v nebesa s tako silo, ki v rajju ni vsak dan v navadi.

Vsakdo drugi bi bil oslepel od nepopisnega sijaja, ki se je razlival po vsem prostoru, in vsakdo drugi bi bil vznemirjen poslušal glasove angelske godbe, ki so prihajali iz daljave.

Le Strgulca je takoj spočetka sklenil, da se ne bo nič preveč zavzel; bil je že po naravi tak, da se ni dal preslepiti, prepir z nadangelom pa ga je bil docela vznemirjal.

Pogledal je okrog sebe in urezal tak obraz, da je bilo jasno, da hoče reči:

«Ali je to vse?»

Pred njim je sedel sredi skodranih angelčkov neskončno dober in smehljajoč se starec, ki je bil oblečen v temnomodro, z zlatimi ključi pretkano obleko.

Bil je sveti Peter, ki je našemu Strgulcu prijazno pokimal in dejal: «Tu si, moj sin? Pozdravljen v našem kraljestvu!»

Uradnik je nekaj zamrmral.

«Kaj praviš?» ga je vprašal sveti Peter.

«Lahko bi me bili še nekaj časa pustili zunaj. Saj se ni tako mudilo.» In njegov nevoljen obraz se ni hotel razjasniti.

«Toda, Martin!» je zaklical apostol. «Ti si prvi, ki na tem mestu ne vriska od veselja.»

«Z vriskanjem že ne bo nič; jaz bi bil vesel, če bi sedel spodaj ob četrtinki vina.»

Peter se je obrnil smeje na angelčke, ki so sedeli okrog njega.

«Glejte uradnika, ki se bo moral na raj šele navaditi.»

Z resnejšo besedo se je obrnil do Strgulca: «Pojdi, veseli se in pomisli, da je marsikatero dejanje v tvojem življenju zasluzilo kazni. Imeli smo usmiljenje s teboj.»

Uradnik je opazil po poudarku, da je sveti Peter govoril kot predstojnik, zato je molčal.

Živahen mladenič s plesočim korakom ga je popadel pod roko in mu govoril s počim glasom.

«Pojdi z menoj, čudni gost, jaz te bom vodil.»

Uradnik je takoj občutil težek odpor nasproti načinu svojega spremljevalca, toda bil je tako potlačen, da ni mogel najti pravih besed, zato je nevoljen in molčeč stopal poleg angela.

Ta pa je bil zelo zgovoren in je razlagal temeljno idejo rajskega življenja.

«Ti moraš vedeti,» mu je dejal, «da je tu odločeno vse za neskončno veselje. Zgoraj, kamor mi ne pridemo, se nahajajo vzvišeni duhovi, ki izražajo v neprestanih razgovorih svoje nepopisno veselje. Svetniki so zamaknjeni, angelci godejo, saj si slišal vzvišene glasove te godbe, mi pa, h katerim spadaš tudi ti, tvorimo krdelo blaženih, naša naloga je, da po svojih najboljših močeh izražamo svojo nepopisno srečo.

V ta namen dobi vsak svojo harfo.

Peljem te k nadangelu Azraelu, ki ti jo bo dal.»

«Kaj bom počel s harfo?» ga je prekinil Strgulca nevoljen.

«Častil boš in hvalil,» je dejal njegov spremljevalec.

«Mhm, da! Je že prav! Ker sem že pri tako dobri volji in sploh — — jaz ne znam igrati na harfo.»

«Trebaja samo zaigrati v strune... glej, tako...»

Živahni mladenič je vzel svojo godalo, ki je viselo na rdeči vrvici okrog vratu, in zaigral nekoliko.

Pri tem pa je zaplesal po taktu zdaj na desno, zdaj na levo in zapel: «A-a-le-e-lu-u-ja!... A-a-le-e-lu-u-ja!»

Nato je utihnil in pogleda smeje uradnika.

Ta je napravil obraz, kot bi bil pil grenko pivo.

«In kaj je že to?»

«To je čaščenje nebeških trum,» je odgovoril mladenič.

«In vi mislite,» je dejal Strgulca in grenek porog mu je zaigral okrog ust, «da bom kaj takega počenjal z vami? Jaz? To si lahko le mislite, da bi jaz plesal kot kak pajac! In od vas da bi se učil častiti in kar je še takih bedarij? Poberite se s takimi stvarmi, sicer vzamem tisto vašo kitaro in vam jo razbijem na glavi...»

Mladenič je zakričal in zbežal ter pustil Strgulco samega sredi trate, na katero je sedel, da bi poln srda razmislil o usodi, ki ga je kot uradnika pripeljala do tega, da sedi nag sredi nebeške trave.

Njegove misli so prekinili v sredini.

Dva velika angela sta ga zgrabila vsak za eno roko in ga peljala tako naglo in tako nasilno, da so se njegove noge jedva dotikale tal.

In — čudovito!

Strgulca je občutil do teh spremljevalcev manj nevolje kot proti nežnemu mladeniču. Postave, obrazi, manire teh neprijaznih duhov so mu tako ugajale, da je kljub divji naglici, s katero sta ga vlekla, našel besedo:

«Oprostita...»

«Ne odpiraj gobca!» je zavpil angel na levi.

«Jezas! Rojak!» je vzkliknil Strgulca in poskušal postati, toda vlekla sta ga z ne-

zmanjšano silo dalje; tako je sopihal ves iz sape: «Povejta, odkod pa sta?»

«Če že hočeš vedeti,» je zarjul angel na desnici, «midva sva bila gostilniška hlapca pri Črnem mačku...»

«Jezas!» je vzkliknil Strgulca, se nehote spomnil na tiste dni, ko je sedel za polnimi vrčki piva, in je mlasknil z jezikom.

Kako malo je treba, da je človek srečen, in zakaj je treba raja, če je že na zemlji mogoč!

Njegovo srce se je čutilo sorodno s tema sirovima angeloma.

«Kaj počenjata z meno, človečka?» je vprašal skoraj nežno.

«Ti bova že dala človečka,» je dejal angel na levici.

«Ven te bova vrgla,» mu je zaklical angel na desnici.

Jedva so bile izgovorjene te besede, ko je zletel Strgulca čez vrsto stopnic in zadel z glavo v zmrzel sneg, da je tisoč zvezd zamigljalo pred njegovimi očmi. Neka vrata so se s truščem zaprla za njim. — — Prebudil se je radi padca in vsled mraza, ki ga je objel. Pomel si je oči in pogledal po sebi z vidnim začudenjem, zakaj bil je oblečen, ozrl se je in zagledal svoj ljubi rotovski stolpič, ki je kazal tretjo uro po polnoči.

Tedaj je videl in spoznal, da je bil pri «Črnem mačku» zaspal in je vse samo sanjal, razen tega, da sta ga hlapca vrgla po stopnicah.

To je bilo doživljena resnica.

Kadar na Savinjske gore...

Kadar na Savinjske gore
sence mraka se spustijo,
spomnim se na črne bore
tam nad daljno domačijo...

Lajež psa krog tuje hiše,
ko zbežijo težke sanje,
veter, ki jokaje piše
v noč, pritajeno mrmranje
vode, ki pod oknom teče:
vse spomin je tiste sreče,
ki je cvela dni nekdanje...

Maksa Samsa.

Albert Sirk: PORTRET IVE MIHOVILOVIĆA.

Moja majka.

Dolazim iz sveta... Ona je na njivi.
A kad sam joj blizu, naglo se uspravi,
na motiku se nagne i otare znoj,
a onda si ruke obriše po travi:

«O, sve je na tebi gospodsko i belo,
a ja sam sad brazdom rasipala gnoj...»

I s vidnom me smetnjom poljubi u čelo.

A onda me svega nekud plaho gleda
kroz sretnu suzu i ko kroz daljinu.
Vidim, — nezna više prići svomu sinu
s mekoćom od negda, neki sram joj ne da.

Tek kad se u noći probudim iz sna,
žizak uvek gori, uz moj krevet ona,
ko ptica nad gnezdom skutrila se sva.
I bdi je noć tako do jutarnjih zvona...

Opet je u brazdi kad moram otići.
Prilazim joj tiho i prignem se čelom.
S mekoćom od negda ni sad nezna prići,
tek jasno osećam kako trepti telom.

A kad s njive zadjem na cestu u dol,
ja motiku čujem da u zvuku drhće;
ko glas njenog srca i ko njena bol...

Ivo Mihovilović.

Trojna kazna.

Jean de Lafontaine.

Neki kmet je razžalil svojega gospoda. Bila je sicer malenkost, toda gospod ga je hudo zmerjal. «Paglavac», mu je dejal, «vislice si zaslužil, in gotovo je, da še enkrat prideš nanje. Ljudje tvoje vrste končajo na tak način. Še enkrat bom milosten s teboj. Izmed treh kazni si lahko izbereš eno. Prva je, da poješ trideset glavlic česnika, ne da bi pil in ne da bi počival; druga, da sprejmeš trideset dobrih udarcev s palico na svojo široko grbo in tretja, da mi na mestu odšteješ sto dukatov.»

Kmet je preudaril: «Trideset glavlic česnika ne da bi pil... Hm!» je dejal sam pri sebi; «nisem navajen, da bi jih tako jedel. Toda lažje jih bom prebavil, kakor trideset udarcev s palico. Odšteti sto dukatov... Ej, ta je najslabša!»

Neodločen se je vrgel na tla in prosil milosti. «Usmiljenje!» je vpil, «imejte usmiljenje!»

Gospod pa je dejal: «Prinesite palico za potepuha, ki hoče uganjati komedijo!»

Iz strahu pred vislicami je izbral kmet kaznen pojedine česnika, in gospod je ukazal, naj mu prinesejo trideset najdebelejših glavlic. On sam jih je preštel, in ko je nesrečni kmet pokusil največjo, je zavihal nos ko mačka, ki so ji namazali gobček z gorčico. Toda gospod se je smejal nad njegovim čupanim obrazom in je pazil, da ni grešnik niti enega koščka pogoltnil, ne da bi ga bil požvečil. Že je srečno pospravil dve glavlici, toda pri tretji je že strašansko klel. Kljub temu je prišel z znojem in muko do dvanajstega česnika. Tedaj pa je pričel vpiti: «Grlo mi gori! Dajte mi piti!»

«O, mojster», se je norčeval gospod. «Žeja vas? Vidim, da imate navado, si pri jedi namakati grlo. Prav, pijte, kolikor se vam poljubi! Hej, prinesite vina! Toda, prijatelj moj, zdaj ostane samo še izbira med sto dukati in med tridesetimi udarci s palico.»

«Naj bo,» je zamrmral drugi, «toda, bodite milostni, in uštejte mi česnik, ki sem ga že pojedel, med palice; zakaj, kar se denarja tiče, odkod naj jaz, ubogi mož, vzamem tolikšno vsoto?»

«Naj bo», je dejal gospod, «nič več česnika! Toda trideset udarcev s palico morate plačati v celoti!»

Da bi si okrepil pogum, je napravil kaznjeneček krepek požirek iz vrča in se na ta način oborožil od znotraj. Z veliko vstrajnostjo je pretrpel prvi udarec. Pri drugem pa je zavpil: «Potrpljenje, moj ljubi Jezus, pri vseh teh bolečinah!» Ne baš nežno je padel tudi tretji udarec; zaškripal je z zobmi in bil okrog sebe. Pri četrtem udarcu je urezal strahovit obraz, peti pa mu je izvabil strahovit krik. Ali še dolgo ni bilo konec udarcev. Ali jih bo prenesel? Delila sta jih dva prava korenjaka, ki sta jih merala s polno mero in težo in sta bila na svojem mestu. Vedno znova je prosil nesrečnež usmiljenja. Toda gospoda vse to

ni ganilo; kmet se je skliceval na njegovo dobroto. Revez se je končno pričel tresti za svoje življenje. Po dvajsetem udarcu je vpil tožeče: «Za božjo voljo, nehajte! Ne prenesem več!»

«Dajte sto dukatov», je dejal gospod neizprosno; «kratko in malo; vem, kako težko se ločite od njih, toda morda vam bo pomagal vaš nečak Peter. Vem, da se radi teh umazanih dukatov ne boste tako zvižali».

Ne da bi odgovoril, je tekel nesrečnež domov in prinesel svojo hranilno vrečko. «To je vse, kar imam!» je vzkliknil, ko je štel dukate. Pot mu je lil po čelu in rezal je take cbraze kot še nikoli. Kaj mu je pomagalo? Moral je plačati. Med sto dukatov mu niso bile uštete niti glavice pojedenega česnika, niti udarci s palico.

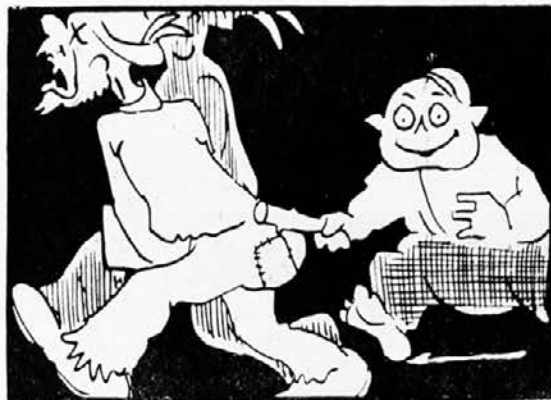
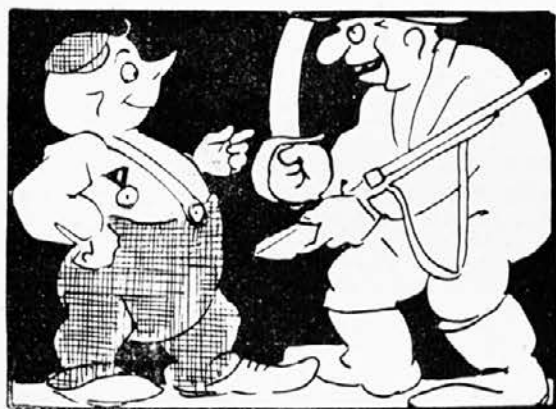
Boris Georgijev: KARDINAL MERY DEL VAL.

Mihec postane vaški čuvaj.

Mihec je zaslovel po vsej Hudi vasi. Še za župana bi ga bili izvolili, da ni že županoval moder in spoštovan mož. Ker je bilo mesto vaškega čuvaja že dalje časa prazno, mu ga ponadijo in Mihec ga sprejme. No, saj on je vedel, kako se streže roparski go-

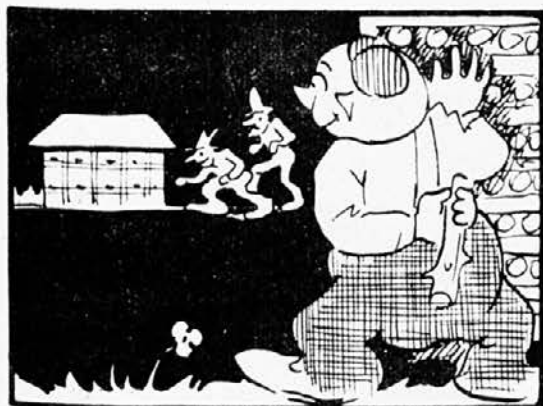
priklatita na županov vrt, da bi izmahnila najlepši panj medu iz čebelnjaka. Mihec se je prav tisti hip mudil na vrtu. Ker je bila temna noč kot v rogu, ga tatova nista opazila, izbrala sta molče najlepši panj in odšla. Mihec si brž potegne čevlje z nog, da bi neslišno hodil in jo mahne za njima. Ko so daleč sredi polja, udari Mihec prvega

lazni. Tako se je prigodilo, da je moral vzeti Mihec v roke bridko sabljo in nabasano puško. Oboje je shranil lepo v omaro za hujše čase, ker je menil, da bo lahko tudi golih rok opravljal svoj posel.

tata krepko ob ledja. Ta misli, da ga je udaril drugi tat in pravi jezno:

«Nocoj se mi pa res ne ljubi norčevati. Nehaj, če ne ti zares prismolim eno prav gorško!...»

Nekaj časa je imel res mir, ker so se roparji in tatje precej izogibali Hude vasi. Končno pa se vendar opogumita dva in se

Ta hip pripelje Mihec drugemu roparju okrog ušes krepko zaušnico.

«Oj! Končaj, sicer!...»

Mihec je pospremil zadnjo besedo z zasušnico, ki jo je prismolil zopet prvemu tatu. Tatova sta se vedno bolj zadirala drug na drugega, Mihec pa jima je dokaj pravično delil zausnice — zdaj enemu, zdaj drugemu, dokler se nista tatova sama poprijela in položila panj medu na tla. Premetavala sta se po tleh, grizla in lasala, Mihec pa je pobral skrivaj panj in ga odnesel na županov vrt.

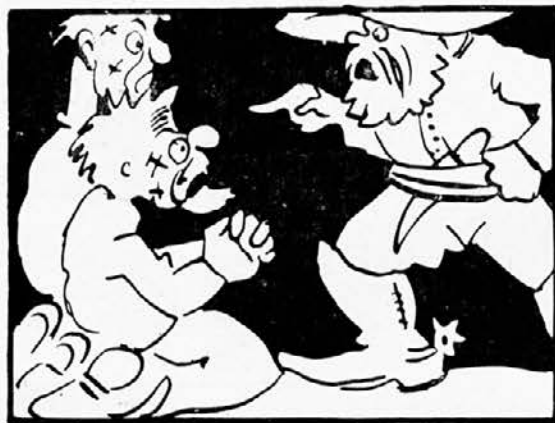
Ko sta se tatova dodobra zmrcvarila, sta zopet vstala in sklenila mir.

«Povej še ti po pravici,» pravi prvi, «ali si ti prvi začel, jaz nisem, pri moj' kokoši da ne.»

«Jaz tudi ne, tu je moja častna beseda poštenega tatú,» se zaklinja drugi.

«Če je reč taka, potem je bil pa gotovo panj zacopran, saj nama je tudi ušel.»

Tako prideta v svoj brlog in stopita praznih rok pred hudega poglavarja.

«Kod sta se potepala vso noč, da nista ničesar prinesla?» se zadere ta v jezi nad njima.

Ubogi grešni tatinski duši se začneta na vse načine izgovarjati in povesta dolgo zgodbo o zacopranem panju iz županovega vrta, ki jima je ušel. Vse to nič ne pomaža. Neusmiljeni poglavar ju vrže v temno ječo in pravi:

«Tam zdolaj se cmerita, kislici strahopetni, vsi drugi pa, kar vas je junakov, sem! Ko se stemni, pojdemo v Hudo vas na županov vrt po najlepši panj, da pokažemo Hudovaščanom, koliko je vredna njih coprnija. (Dalje.)

Tri pravljice za velike in male otroke.

Janko Samec.

I.

Že dolgo je, odkar razprla sta se med sabo polž in črv — Ondan sta se kraj mlake uzrla, kjer šla je čez le ena brv.

Pogledal polžek je po strani in menil: «To je moja pot!» Odvrnil črv mu je neugnani: «Tod prvi hodil moj je rod!»

Drugi drugega na stran sta vlekla, da bi dobila brv v oblast; in nista uzrla, kak pritekla iz mlake nanju je pošast.

Bilâ je sodba brz končana, pritisnjen nanjo črn pečat — Oba sta bratca neugnana šla v žabje žrelo k muham spat.

II.

Nekoč se srečal vrabec mali je na dvorišču z mlado gosko. Gospica so pred njim obstali in se namrdnili gosposko:

«Ej, kaj pa boš, ti lačna para, ki te nihče ne pogleda! Mi smo pa mi... in vsak nas mara — pri nas je vedno polna skleda!»

A vrabček se ji v bran postavi: «To vaša pač ne bo zasluga, če kopljete se v tuji slavi in jaz sem le ponižen sluga!»

Vmes vtakne slavček se raz veje: «Živimo vsi... a vsak po svoje! Če kdo se v sami svili greje, zato pa gača, kadar poje...»

III.

Pri nas imeli smo pri hiši gosjaka dva in petelina; vse tri — kot čudno to se sliši! — so imeli radi moja strina.

Vsak dan so vsem — o, to so znali! — nasuli zrnja polno skledo; in za navrh potem še dali pogled jim topel in besedo.

Nekoč pa skregali med sabo so za ostanek se večerje in vse populili si perje, da niso bili več za rabo.

In strina so pod nož jih vzeli, da mi smo bili vsi pokoncu — Namesto da bi še živeli, so vsi trije se pekli v loncu...

Rožni popek.

(Slovaška pravljica.)

Nekoč je živel oče, ki je imel tri hčere, tri prelepe cvetke. Najlepša, najodkritosrčnejša in najpridnejša je bila najmlajša. Zgodilo se je, da se je napravljal oče na semenj. Predno je odšel z doma, je vprašal hčere, kaj želijo, da jim prinese iz mesta. Starejši sestri sta ga prosili obleke, draguljev in trakov, a najmlajša ni prosila ničesar. Šele ko je oče v drugič vpraša, česa naj ji prinese, pravi: «Oče, ničesar drugega si ne želim, razen rožnega popka, a ta mora biti najlepši na svetu.»

«Dobro, pa ti ga prinesem,» pravi oče ter se poslovil od ljubljenih hčerâ.

Srečno pride v mesto. Ker je bogat, si lahko nakupi, kar potrebuje in še več. Ko nakupi že obleke, trakove in dragulje za starejši hčeri, se spomni rožnega popka. Gre ga iskat. Vse mesto obrede, gleda po vseh vrtovih, ali rože vrtnice ne najde nobene. Vse so že bile odcvetele, zato je ne more dobiti, dasi bi jo rad plačal tudi z zlatom. Žalosten je, ker ne more izpolniti svojemu najljubšemu otroku tako neznatne želje. Potrt se vrača iz semnja in povprašuje po poti ljudi, kje bi našel rožni popek. Ljudje se mu posmehujejo, češ, zakaj se ni pobrigal zanj prej, ko so še cvelele rože.

Ko je blizu doma, mora iti skozi gozd. Zamišljen stopa dalje. A glej, kar naenkrat mu zmanjka steze; zašel je v goščavo. Zave se, da je zgrešil pravo pot in skuša priti iz gošče. Zdaj se mu odpre dolinica in sredi nje zagleda rožni grm in na grmu edini, lep popek. Od veselja zavriska, stopi k grmu in odtrga popek. Ta hip zašumi drevje v gozdu, kakor bi ga majal veter, zemlja se strese in iz grma prilomasti grozen zmaj.

«Zakaj si se drznil utrgati ta rožni popek, mojo najljubšo cvetko, ki je tako krasna, da ji ni enake na svetu?» zarohni z gromovitim glasom, tako da so se začela siromaku šibiti kolena. Trepetaje pove zmaju, za koga je utrgal popek in mu ponuja ves denar, kar ga ima. Ponuja mu vse, kar bi hotel za utrgani popek.

«Za popek ne zahtevam ničesar drugega, nego to, kar ti pride prvo nasproti, ko

se vrneš domov,» zatuli zmaj in upira vanj svoj grozni pogled.

Kaj naj začne nesrečnež? Da si reši življenje, obljubi, kar zahteva pošast.

«No, dobro,» pravi zmaj, «v treh dneh mi pošli tisto semkaj, če ne gorje ti!»

Zmaj izgine. Mož odide žalosten proti domu. Čim bolj se bliža hiši, tem bolj si želi, da bi mu nihče ne prišel nasproti. Ali najmlajša hči zagleda že od daleč očeta. Takoj pusti vse in mu hiti nasproti, vse bi ta hip rajši zagledal nego najmlajšo hčerko, svoje najdražje dete. Ali kar je, to je.

«Očka, ali ste mi prinesli rožni popek?» vpraša hčerka in objame očeta.

«Prinesel, prinesel. Tako je krasen, da mu ni enakega na svetu, toda drag je, dete moje,» odgovori oče in zaplaka. Hčerka se prestraši in začne očitati očetu, zakaj ga je kupil. A oče odmaja z glavo.

«Oh, dete moje, saj bi rad dal zanj vse, kar imam, da bi le tebe rešil,» tarna oče in začne pripovedovati hčerki, kaj in kako se mu je pripetilo. Pove ji, da mora iti ona tretji dan k zmaju v gozd.

Hčerko obide strah, ko čuje očetovo pripoved, ali ker je dobrega in junaškega srca, se kmalu umiri in pravi:

«Oče, ne bodite v skrbeh radi mene! Bogu se priporočim in pojdem. Bom že kako pretrpela, kar me čaka.» Tako tolaži očeta, si zatakne prelepi popek za pas in gre z očetom domov.

Tretjega dne se poslovil ob zori od domačih. Oče jo spremlja do gozda in plaka. Predno se ločita, ji pokaže stezo, koder naj gre. Deklica gre sama dalje in pride v dolinico, kjer raste rožni grm. Ozira se na vse strani, pa ne vidi nikogar. Potem vzame izza pasa popek, stopi srčno k grmu, se ga dotakne in vzklikne:

«Tu sem!»

Zdajci zašumi les, zemlja se strese, pred deklico se odpre žrelo, da skoro strmoglavil v njo.

Ko se zave, se ozre okrog in vidi, da je pred črnim mramornatim gradom v krasnem vrtu, a na desni zapazi groznega zmajja. Vztrepetal, ali zmaj jo jako prijazno odgovori:

«Nič se ne boj, krasno dekletce, ne bom ti storil žalega. Izprehajaj se po vrtu, potem idi v grad, tam najdeš jedi in posteljo,

toda ne smeš črhiniti niti besedice, naj bi zagledala karsibodi in trpela karkoli. Čakaj in trpi. Srečna boš, kadar pretrpiš.»

Po teh besedah zmaj izgine, dekleta pa strmi in premišlja, kaj neki vse to pomeni. Potem se gre izprehajati po vrtu. Ko je lačno, stopi v grad. Tudi znotraj je grad ves črn in prav taka tudi oprava in pohištvo. V izbi je pogrnjena mizica, na njej so jedi. «Oj, kako so dobre,» si misli deklica, ko jih pokusi. Nasiti se in napije pri vodnjaku. Ko se prikaže na nebu večernica, leže deklica na posteljo.

Okoli polnoči nastane v gradu strašen ropot; vrata se treskoma odprò, v spalnico prilomasti strašna druhal in se navali na deklico. Ščipa in zbadajo jo, da je strah in groza, a ona molči. Naglo, kakor so prišli, so tudi odšli. Deklica zaspi. Ko zjutraj vstane, opazi, da je tretjina gradu postala bela.

Ko pride na vrt, jo zmaj takoj vpraša, kako je bilo po noči. Ona mu pove, kako jo je mučila druhal. Nič več se ne boji zmaja, tudi se ji ne zdi tako ostuden kakor prvič. Ko mu razloži vse, jo zmaj prijazno bodri, naj potrpi in naj ne črhne besede, čeprav bi bilo naslednjo noč še hujše ko prvo. Zmaj zopet izgine in ostavi deklico samo. Zopet se izprehajata po krasnem vrtu. Ko je lačna, gre v grad jest in potem pit k vodnjaku. Zvečer leže na posteljo. Malo zadrema, kar nastane opolnoči zopet hrup in šum, večji nego prejšnjo noč. Strašna druhal prihrumi v izbo ter se usuje na deklico kakor kobilice na trato. Ščipajo jo, pretepajo in vlačijo za lase, zbadajo ter mučijo na različne načine, a deklica molči ko riba. Zjutraj stežka pritava na vrt, kjer jo čaka zmaj. Pomiluje jo, obenem pa jo goreče prosi, naj bi potrpele še tretjo noč in ne zinila besedice, ko bi ji šlo tudi za glavo.

Deklici je bilo žal, ko jo je zmaj pustil samo. Dolgčas ji je po njem, ne zdi se ji gnusen in vesela je bila, ko se je pogovarjal z njo. Ko se ozre na grad, zapazi, da mu je zopet zbledela ena tretjina. Po dnevu se izprehajata po vrtu, nato gre jest v grad in k vodnjaku pit. Tako ji mine dan in pride noč. V strahu leže na posteljo, a ne more zaspati. Sklene, da ne izpregovori besede, naj velja kar hoče. Proti polnoči pridrvi

divja druhal nad njo, hujša in groznejša kakor prvi dve noči. Muči jo, ščipa in potegne s postelje; vlačijo za lase, zbadajo. Deklica molči kakor riba. Ko pa ji začne trgati meso s telesa, ne more več prenašati in vzdihne: «Ah!»

Ta hip se strese grad, druhal izgine in pri deklici stoji prekrasen mladenič, ki ji poljubi roko. Ko se malo oddahne, ji pove, da je knežji sin, gospodar tega gradu, vladar vse te pokrajine, da ga je pa pred mnogimi leti neka hudobna čarovnica zaklela iz maščevanja v ostudnega zmaja, da je moral ostati zaklet, dokler bi ga ne osvobodila dobra nedolžna deklica, ki bi zanj potrpežljivo in molče prenašala trpljenje in bolečine. Nazadnje pripomne mladi knez: «Krasna deklica, ti si me osvobodila, zato bodi moja žena in gospa v tem veličastnem gradu, če ti je všeč!»

Deklica se ne brani. Zaročita se. Grad je oživel, vse se lesketa v njem. Ko gre zjutraj nevesta na vrt, jo pozdravijo premnogi služabniki.

Nekaj dni pozneje ukaže knez zapreči prelepe vozove, in s številnim spremstvom gresta zaročenca obiskat očeta in sestre. Kdo bi mogel popisati, kako se je razveselil oče, ko je zagledal svoje drago dete, po katerem je tako žaloval in ko je zvedel, da je pri dobrih ljudeh in da je srečno.

Naš Micek.

Naš Micek
je kakor ptiček,
ves dan čvrči.
In ko na večer
ptički po vejah
zaspajo,
še Micek zaspi.
A še v sanjah
nemirno čeblja,
morda se z angelci
v raju nebeškem igra.

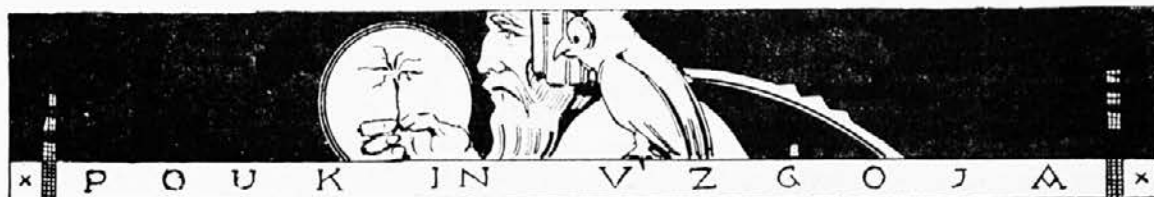
Poldi Leskovčeva.

Deca moli.

Narodna.

Pojdimo spat,	dušice napaja,
Bog je zlat,	v sveti raj jih posaja.
Pojdimo gledat,	Pojdimo še mi,
Kaj Marija dela.	da nas napoji,
Na zlatem stolčku sedi,	v sveti raj posadi.

Zapisala Poldi Leskovčeva.

Naše smeri v gospodarstvu in življenju.

Maks Rejec.

Kmetijske množice so v svetovni vojni mnogo trpele. Zato je precejšen del teh množic tem bolj spoznal, da jim je le zemlja skrbna mati, ki jih vedno sprejme rada v svoje naročje in jim postreže s tem, kar sama premore. V vojni je manjkalo množicam kruha in zadoščenja; tega pa more dati le zemlja. «Tako je prišel na površje ter bil moralno pripoznan tudi nekak peti stan,» pravi ameriški pisatelj Standaard, «tisti, ki je dal prvi življenje človeštvu, a ni na drugi strani nikdar imel besede v zgodovini. Devetnajsto stoletje ga je pahnilo v popolno pozabljenje. Svetovna vojna ga je zopet vsaj moralno priznala v socialni lestvi kot odločujočega činitelja.»

Slovansko evropsko debló je pretežno, če že ne rečemo popolnoma kmečkega stanu. Toda skoraj vsi slovanski narodi, izvemši morda Čehe, so v pravem kulturnem kmetijstvu še precej na nizki stopnji. In vendar je n. pr. Rusija priznana kot svetovna žitnica, Banat zalaža velik del Evrope z žitom in koruzo, Čehoslovaška drži monopol nad sladkornim trgom, Balkan oskrbuje del Evrope z lesom itd. Kmetijstvo je življensko važno za vse slovanske narode in nič manj za nas Slovence, ki smo tudi po večini kmetje.

Skoraj 65% našega prebivalstva pripada k poljedelcem. V naši zemlji se skrivajo nakopičene množine bogastva, treba ga je le dvigniti. Posamezniki pa so za to prešibki in premalo izobraženi. Vsled slabega obdelovanja rodi naša zemlja danes razmeroma zelo malo: na 1 ha pride povprečno 10 q krušnega žita, medtem ko ga pride na Češkem 19 q, Nemškem 20 q, Danskem 28q. Naši travniki dajo letno komaj okrog 30 q sena na 1 ha, na Nemškem pa ga pride na 1 ha okrog 50 q. Izvedenci

trdijo, da bi morala roditi naša zemlja vsaj še enkrat toliko kot rodi. Odkod torej vse to?

Mi moramo opazovati naše poljedelstvo s takih vidikov, da bo obdelovanje kar najbolj plodonosno. Zadnje stoletje se ravna nekako po znanem načelu Adama Smitha, angleškega gospodarskega pisatelja, ki pravi: «Vsaka zemlja naj pospešuje najbolj oni del produktivnega udejstvovanja, ki obeta največ dobička. Torej, če stane na Angleškem produkcija (pridelovanje) enega seznja platna 10 L, na Portugalskem pa 12 L, in če stane nadalje produkcija 1 hl vina na Angleškem 170 L, na Portugalskem pa samo 100 L, je gospodarsko nujno potrebno, da Anglija opusti vinorejo in nasprotno Portugalska izdelovanje platna. Anglija naj izdeluje platno zase in za Portugalsko, nasprotno pa naj prideluje Portugalska dovolj vina zase in za Anglijo.»

Res, da ne moremo upoštevati povsod teh načel angleškega gospodarskega pisatelja, a vendar bi moralo tudi to načelo priti marsikdaj do veljave. Po vojni, ko je nastopila splošna gospodarska kriza, je pač treba gojiti eno rastlino, ki nam največ pri naša. Zemlja je naš edini kapital, ki naj se prav izkoristi. Ekstenzivno obdelovanje, tisto, da sadimo na kosu zemljišča samo eno vrsto rastlin, morda nehati, na njegovo mesto mora stopiti intenzivno obdelovanje, pri katerem sadimo na enem zemljišču več rastlin.

Umno kmetijstvo ni možno toliko časa, dokler se ne zna zemlja prav upoštevati, dokler se ne znajo iz nje dobiti vsi redilni sokovi. Napredek je možen le, če uporabimo že preizkušene znanstvene izsledke v gospodarstvu.

Mi smo konec skrajne veje slovanstva. Na tak način smo prišli v dotiko s številnimi narodi, ki so si znali več ali manj zaokreniti svoja gospodarstva na prava pota. Švica se je postavila na višek v ži-

vinoreji in mlekarstvu, Nemčija v poljedelstvu in gozdarstvu, gornja Italija v poljedelstvu, srednja in nižja v lepih pridelkih vinorejstva in sadjerejstva ter se vzgajala z moralne strani v štedenju. Mi smo od vseh teh zgledov le malo pridobili. Poljedelstvo, kot smo videli že po statističnih podatkih, je še zelo malo razvito, nepravilno in precej nerazumno urejeno ter usmerjeno. Živinoreja in mlekarstvo sta komaj še na početku razvoja. Sadjereja je komaj v prvih. Vinoreja se radi začasno nepravilnega trga ne goji več tako skrbno. Planšarstvo ima še vedno prvotno primitivno lice. Gozdarstvo se niti najmanj ne goji, temveč se samo ob potrebi črpajo njegovih zakladi. Treba je še vsestranskega izpopolnjevanja in upoštevanja raznih novejših gospodarskih smeri, katere zahteva naša doba, tako zelo različna od preteklih.

Posamezniku ni mogoče dvigniti velikega gospodarskega obrata in vzporediti z onim, ki ga imajo drugi kmetijsko zrelejši in popolnejši narodi. 65% nas je kmetovalcev, toda še vedno nismo spoznali, da smo zaostali za celo vrsto let. Pri tem samo vzdihujemo in tarnamo. Dansko in Češko so gospodarsko dvignile zadrugе. Zadrugе so skrbele za redno kmetijsko izobrazbo potom tečajev in združnih knjižnic. Pri nas, skoraj bi dejal, vsega tega ne poznamo. Le redke so vasice, oziroma posamezniki, ki so doumeli bistvo napredka ter se izpopolnjujejo še dalje.

Proučavanja raznih gospodarskih smeri zahteva naša življenjska korist sama. Če se n. pr. na Kobariškem ne izplača sajenje koruze, bomo poskušali nadomestiti to na najugodnejši način; če je Bovško uničeno v kozjereji, ne bomo obupavali in ždeli v brezbriznosti, temveč bomo gledali nadomestiti kozjerejo s čim gospodarsko bolj uspešnim kot je obdavčena kozjereja; če Brda in Vipavsko stokata v vinski tržni krizi, bomo iskali najugodnejši nadomestek trte. Treba je poglobljanja, iskanja, študiranje knjig, časopisov, revij, raznih gospodarskih smeri in zahtev. Treba je jasnega pogleda v bodočnost, ki ga ne smejo oblačiti morebitne in dozdevne črne misli. Jasnost in nepremagljiva volja, to naj bosta izraza našega dela.

Da se mi kot kmečko prebivalstvo obdržimo moralno in zdravstveno trdni, upoštevajmo še tole: Meščanstvo propada gospodarsko, pred vsem pa moralno in zdravstveno. Skoraj vsi evropski narodi se tega dobro zavedajo. Uničujočih dejstev tega propadanja se zavedajmo jasno tudi mi sami. Življenje v prirodi, prosto vsakih neutešenih želj, brez moralnih prestopkov nas ohranja zdrave in sveže. Zdrava duša v zdravem telesu, to nam bodi geslo. Težko delo, telesna krepost naših kmečkih korenin priča o zdravju naroda. Narodno pesništvo, stare šege in navade, narodna umetnost — vse to je izraz sveže, nepokvarjene duševnosti.

Ti dve bi bili naši glavni smeri: 1.) popolnost ter urejenost gospodarstva in njegovih zahtev; 2.) ohranitev čiste, sveže moralne duševnosti, ki jo bo pojila vedno nepremagljiva volja. Izpopolnitev ene kot druge izmed teh dveh smeri, nas vede do napredka in trne podlage v življenju. Ta podlaga pa je umno urejeno gospodarstvo. Upoštevanje obeh teh dveh predpostavk nam prinese še drugo zadoščenje, namreč vporeditev našega prebivalstva z drugimi kmetijsko urejenimi narodi.

Vinko Vodopivec.

Ob petdesetletnici

Vinko Vodopivec je obhajal svoj petdesetletni jubilej. Radi melodike in optimizma, ki veje iz njegovih del in ki se tako prilega našemu ljudstvu, radi lahkote, s katero je mogoče izvajati njegova dela, je med nami priljubljen kot nihče drugi izmed domačih skladateljev. Njegove pesmi pojejo ob vsaki priliki in povsodi, v cerkvah in na veselicah, na vaseh in v salnih.

Vinko Vodopivec je bil rojen dne 16. januarja leta 1878. v Ročinju; njegov oče je bil tam za učitelja. Doraščal je v Podgori, kamor je bil njegov oče premeščen. Tedaj ga je objela želja po igranju s tolikim uspehom, da je kot dvanajstleten deček spremljal petje v podgorski cerkvi.

Vstopil je v gimnazijo in doraščal v deškem semenišču, kjer je našel obilo prilike za učenje glasbe. Tudi pokojni Danilo Feigelj mu je pokazal s svojo večjo roko pot

v glasbeni svet, v kolikor je pozneje s teoretičnim učenjem sam ni našel.

Po končani gimnaziji je Vinko stopil v bogoslovje, leta 1901. je pel novo mašo, bil za kaplana v Kamnjah in pozneje v Črničah. Od leta 1907. dalje je za vikarja v Krombergu pri Gorici. Med svetovno vojno je vztrajal na svojem mestu do zadnjega, slednjič ga je zaneslo v Cerknico pri Raketu. Ko se je vrnil, je začel novo življenje v barakah. Tako je med svojimi Kromberžani z malimi izjemami že celih ena in dvajset let.

Vinko Vodopivec je plodovit skladatelj. Ustvarja z lahkoto. Po svoje zaklade je segel v narodno pesem in tudi sam ponarodel. Njegovih skladb je veliko število, le založniške razmere so tako neprijazne, da je težko kaj izdati.

Kljub temu je izšlo že lepo število njegovih del. Naj omenimo le nekatera: «Moški zbori», 1909.; «Kovačev študent», spevoigra, 1909.; «Staroslovenska sveta maša na čast svetogorski Kraljici», 1920.; «Lavrentanske litanije», 1921.; «Po slovesu», za ženski zbor; «Skladbe za moški in mešani zbor»; «Partitura»; «Pesem za posvečenje cerkva»; «Dvanajst Marijinih pesmi za mešani zbor», 1925.; «16 evharističnih pesmi za mešani zbor», 1926.; ponatis «Kovačevega študenta»; «Rožmarin»; dramski prizor «Snubači», 1927. Lani so izšle tudi

njegove «Poljske rože» in, da ne pozabimo, leta 1914. «Missa in honorem Nativitatis Beatae Mariae Virginis».

Večina njegovih skladb je cerkvene vsebine, toda tudi svetnih pesmi je zelo mnogo; njegove «Žabe» so pri nas vsakomur znane.

V rokopisu hrani pisatelj obilico del. Med petdesetimi pesmimi nabožne in posvetne vsebine sta tudi dve opereti «Čudni zapletljajji» in «Povodnji mož». Mnogo njegovih skladb je raztresenih po raznih revijah, v prvi vrsti po «Cerkvenem Glasbeniku» in «Pevcu».

Po tolikem plodonosnem delu in po tolikšni popularnosti je veselo obhajati jubilej. Če ga kdo ne pozna ne po imenu ne po obrazu, ga pozna po tej ali oni pesmi in se ga spominja v svoji veseli uri, ko radost prekipeva srce in pesem vre čez ustnice. To bodi jubilantu v bodrilo in ponos.

Benetke in umetnost.

Iva Breščakova.

«Imenujte ga doža in ne imperatorja, kajti mrzlo in prazno zveni to ime svobodnemu narodu!» Tako je zaklical patrijarh beneški množici, ki se je zbrala leta 697. v Herakleji, da si poišče veslača, ki naj bi ji vodil težko ladjo.

In ubogali so pobožnega očaka; izvolili so si moža Paola Lucia Anafesta, ki naj bi združil narod pod svoje varstvo in ga vodil.

Rodila se je republika, mesto je rastle in se razvijalo, svoj začetek je imelo ob mostu Rialto.

Leta 827. si je narod našel emblem, ki naj bi zaznamoval moč republike: «Pax tibi, Marce Evangelista meus!» so zapisali v kamen pod mogočnim levom sv. Marka. To tudi v znamenje veselja in radosti, da sta Buono di Malamocco in Rustico di Torcello prinesla iz mesta Aleksandrije svetnikove relikvije.

Benečane je ščitila slavna zastava sv. Marka, razvila se je trgovina; odjadrale so galere po širokem morju tja do orijenta, zrastle je mesto. Pomnožil se je tudi narod in postal mogočen; želel si je večjega bogastva, zato si je osvojil zemljo in otoke preko morja tja do Carigrada.

Pričelo se je kopičiti bogastvo: iz najlepšega marmorja so sezidali krasne palače; slavni umetniki so okrasili njih stene, pridni arhitekti so izdelali veličastne spomenike; najlepši baziliki so vzeli rimsko strogost in ji podarili bizantinski sijaj; cerkev je postala svetišče, ki se je kopal v zlatu in v srebru. In mesto samo se je bliščalo ko začarano kraljestvo.

V drugi polovici XIV stoletja so postale Benetke prvo in največje trgovsko mesto v Evropi; v tem stoletju so krstili republiko: «La Serenissima» in dož se je imenoval Principe Serenissimo.

Nepretrgane vojske in nemiri, odkritje novega sveta in drugi vzroki so pričeli rušiti slavno Serenissimo; razkošno in veselo življenje dožev je pripomoglo k moralni dekadenci mogočne tisočletne republike. In nepozabni dož Ludvik Manin je prisostvoval z utrujeno dušo neizprosnemu in žalostnemu koncu slavne republike, ki se je 1. maja leta 1797. popolnoma razrušila.

Ostale so le mramornate palače, ki v zelenih valovih zrcalijo profile srednjeveške arhitekture, ostala je zelena laguna, ostale so črne gondole in ljubke, vitke Benečanke, ovite v temne šale. Ostal je globok mir, ki obdaja vse te stvari.

Ostalo je vse, kar odnaša začarano dušo v kraljestvo sanj.

* * *

Poglejmo, kak odmev so našle Benetke v svetovni umetnosti.

Častno mesto imajo Benetke v francoski literaturi in umetnosti. Ti literarni stiki začnejo z «Chronique des Venitiens». Navedli bi lahko celo vrsto francoskih literatov in diplomatov, ki so z besedo opevali lepoto tega mesta.

Začenši s F. Commiyensem, francoskim zgodovinarjem in poslancem iz četrtega stoletja, in predsednikom De Brosses, bistroumnim raziskovalcem iz sedmega stoletja, dospemo do one krasne moderne produkcije, do onih nepozabnih strani, ki so jih napisali pisatelji: Sand, Gautier, Blanc in Taine. Tem zadnjim lahko še pridružimo druge nič manj znane literate, kot je Charles Deehl, svetel in globok poznavalec ustavnega organizma in zgodovinskega življenja patricijske republike; Philip Mom-

mier, genialni poznavalec zadnjega stoletja, v katerem so omrtvile skoro vse energije volje, mogočne mišice politike in zgodovine, medtem ko zvenijo občutljivi živci rahločutnosti, umetnosti in fantazije.

V francoskem slikarstvu opazimo leta 1800. jasne odseve Benetk; E. Delcroix užge na svojih dramatičnih slikah vse plamene, ki imajo benečansko barvo. — Leopold Robert, častilec in ljubitelj tega mesta, v katerem je živel in umrl leta 1834., je poznan avtor slike «Odhod jadranskih ribičev».

Slične študije lahko posvetimo tudi drugim narodom, zlasti Nemčiji in Angliji. Južna Nemčija je imela z Benetkami trajne trgovske in kulturne stike. Mnogo časa je bival v Benetkah slaven nemški slikar A. Duver, benečanska umetnost je imela močan vpliv na njegova dela, četudi opazimo, da ohranjajo njegove slike suh, naroden značaj.

W. Goethe je obiskal Benetke proti koncu minulega stoletja; poet se je navdušil in vzljubil to staro republiko «bobrov», kot jo on sam imenuje; videl je v dožu «deda» vesele in brezskrbne družine in okusil prazniško živahnost Goldonijeve komedije.

Nemčija, dežela, v kateri je glasba njena najlepša umetnost, ni mogla ostati brezčutna pred muzikalično dušo Benetk; več kot en nemški skladatelj se je tu navdahnil z veselimi motivi, polnimi ljubezni in sladke melanholije.

V tem sanjavem mestu je uživala sentimentalna Liszt-ova natura; tu je Wagner napisal najlepše liste v operi «Tristan in Isolda», v krasni palači Vendramin je tudi umrl. Pogrebna žalostinka «Somrak bogov» je iz Canale Grande, z apoteoznim glasom pozdravila velikanovo smrt.

Anglija je bila intelektualno blizu Italiji, namreč Benetkam, v času Elizabete. Angleška literatura je mnogo zajela v italijansko novelistiko in se pobarvala z benečanskimi vtisi in barvami.

Zadostuje, da omenimo dve mogočni deli: «Beneški trgovec» in «Macbeth», obe mogočni po vsebini, resnični radi nekaterih globokih potez lokalne fantazije. Zlasti v prvem delu lahko opazimo živ odsev bankarskega in trgovskega življenja z Rialta. Pisatelj ni pozabil v tem delu na božansko

lepe benečanske noči; poleg nasilnega, bedastega, pohlepnega človeka je postavil angelsko podobo ženske, s sirovim realizmom je menjal najbolj etorično poezijo.

V začetku leta 1800. se je nastanil v Benetkah nestalen in strasten pesnik G. Byron. Niti prostaške naslade, ki se jim je ves podvrigel, mu niso zabrisale občutkov lepote in velikosti tega mesta. «Sestanek sveta» ga imenuje in opeva.

Ves nasproten Byronu je radi sladke in v starosti skoro serafske podobe Robert Browning, ki je občudoval v tem mestu tihe lagun.

V umetnosti so Angleži občudovali predvsem slikovito originalnost Benetk. — Kdo zamore pozabiti John Rauskina, ki je posvetil Benetkam tako jasna in zgovorna dela. Gotovo, da so mu že marsikdaj očitali nekatere pomote, katere pa sta moderna kritika in napredek v izobrazbi popravila. Slednji mora občudovati neugašen plamen odkritosrčnosti, ljubezni, poezije in globoke vdanosti do čiste lepote, ki zveni v vsaki njegovi besedi.

Najbolj genijalen slikar tega mesta pa je Frank Brangwyn; on je narisal dolgo vrsto fantastičnih slik, na kojih se vrstijo čar vode in sijaj arhitektur, mrgolenje prazniške množice s sejmom sadja, zasidranimi ladjicami, s težkim delom skladačev in delavcev.

Slikarstvo, bogato barv in cvetočih oblik se zdi himna zdravju, luči in praznikom tega mesta. Arhitektura z ljubkimi profili, z divnimi okraski, z barvanim marmorjem je v soglasju s pomenom in glasom te himne.

Oba vplivata na nas z neko sladko in privlačno silo. Koli in plavi, na katerih je primitiven človek sezidal morskovo vas, da se je branil sovražnikov, podpirajo to čudežno arhitektonično scenerijo. In v to scenerijo, kot v marmornato pokrajino, se povsod vsili voda; med dnevom se zrcali v nji vsaka sprememba barv na nebesnem oboku; ob luninem svitu se vsa pokrije z vijugastimi vlečkami, ki se svetijo ko brilanti, z luskami, ki se bliščè kot srebro.

Mir, ki vlada v mestu, boža čute in tanjša vtise. Atmosfera, oddaljena od južnih vročin in od severnih zim, odbiva na slednjo stvar tresoče se odseve vode in sleče njih

obrise vsake ostroti. — Koli so bili trden temelj za rojstvo in monumentalen razvitek Benetk; voda je bila mnogo stoletij nekaj vir zgodovinske sreče tega mesta, kot je ostala in ostane za vedno živ vrelec njegovih sentimentalnih začaranj. Mir ga je ovil v ono skrivnostno tančico, ki podvoji prevaro slednji stvarci. Atmosfera sama je uglasila in omečila paleta slikarjev.

Od zore do večera so Benetke slikarsko mesto, ko jih pa ovije noč, se imenujejo muzikalično.

Večkrat, ko v nočnem miru slišimo lepe, tihe akorde, se nehote vprašamo: Odkod prihajajo? So li stopili iz globine zelenih vrtincev? — Ali so prišli iz tistih starih skal, ki čuvajo toliko spominov in skrivnosti?

V tem mestu človek ne čuti realnega življenja, pozabi in sanja.

Odgovori na prvo anketo „Našega Glasa“

Zaključujemo prvo anketo o zimskih večerih, razpisano v januarški številki, in ugotovljamo z veseljem, da ni ostala brez odmeva. Številni odgovori, polni zdravih misli in jedra, jasno pričajo, da je širom naše dežele mnogo naših ljudi, ki sledijo življenju z globoko mislijo in presojo s kritičnim duhom vse pojavljajoče se probleme. Živo se zavedajo tudi važnosti izobrazbe in bi hoteli pripomoči k izboljšanju razmer v tem pogledu. V odgovorih poudarjajo hibe in možnosti samoizobrazbe v domači vasi. Ker pa se te večkrat menjavajo z ozirom na stan in kraj, objavljamo par odgovorov iz različnih krajev naše dežele in deloma tudi iz različnih stanov.

M. M., iz tolminskih Gor, kjer je živinoreja precej razvita, nam piše:

«Na prvo vprašanje, koliko časa pride pri nas po zimi v poštev za izobrazbo, moram navesti dvojen urnik: 1.) za kmetijske ljudi, ki morajo zvečer krmiti živino in jim ostane le 1 ura in pol časa za izobrazbo (od 9. do 10.30 zvečer); 2.) za delavce, ki jim ostane ves večer prost in razpolagajo s časom od 7. do 10.30, torej kar 3½ ure.

Glede uporabe prostega časa moram priznati, da je mnogo družin, ki se zavedajo

važnosti izobrazbe in uporabijo ves svoj prosti čas za to. Večji odstotek pa je tistih, ki se tega ne zavedajo in zabijajo zimske večere v kvantah, popivanju, vasovanju in drugem brezsmiselnem življenju. Skoraj edino sredstvo izobrazbe je pri nas knjiga, napotek in vodilo pa železna volja, med njene ovire je prištevati zlasti nerazumevanje in gostilno.»

Rudar iz Idrije podaja zelo izčrpno sliko kulturnih razmer in samoizobraževanja med tamkajšnjim delavstvom:

«Pretežna večina prebivalstva našega kraja so rudarji. Nekateri od teh so zaposleni v jutranjih urah in končajo delo opoldne, drugi pa delajo ves popoldan in do 8. ure zvečer. Pri obeh pride le malo časa dnevno v poštev za izobraževanje. Čitati ob delavnikih pri belem dnevu, je sramotno — pravijo naši delavci —, zato uporabi vsakdo svoj prosti čas za domača o-

Idrijske čipkarice pri delu.

pravila. Tisti, ki znajo kak poklic, imajo tudi svoje delavnice, s katerimi si pomagajo. Delavnejši in zlasti taki, ki imajo številno družino, opravljajo svojo pomožno obrt celo pozno v noč. Le malo je rudarjev, ki bi zapravljali čas in denar v gostilnah. Če pa je kak, ne uživa med ostalimi prav nikakega ugleda. — Več časa dnevno pa imajo za izobraževanje drugi delavci, ki so zaposleni zjutraj od 9.—12. in od 1.—5. po-

poldne. Vsakda izmed teh posveti lahko knjigi najmanj štiri ure dnevno.

In v tem oziru ne smemo biti preveč črnogledi, saj opažamo, da se vedno bolj širi krog tistih, ki posedajo vse dolge večere pri knjigah. Ženske porabijo po večini svoj prosti čas za čipkanje. Te naše «klekljariče» imajo to lepo navado, da se rade družijo, tako jim med razgovori lažje minejo zimski večeri. Le v enem kraju sem videl, da je nekdo glasno čital zbranim čipkaricam. — Da se širi izobrazba med našim ženstvom, bi bilo pametno, ko bi v zimskih večerih vedno kdo čital zbranim čipkaricam. Pa tudi delavec naj bi porabil svoj večerni čas za čitanje. Saj nam ne manjka koristnih knjig: vsako leto nas obdari z njimi «Goriška Matica», «Luč» celo dvakrat, «Naš glas» nas obišče vsak mesec in «Edinost» celo vsak dan. Vsekakor nam ne primanjkuje čtiva pa snovi za razmišljanje in pogovore.

Kakšne so ovire izobraževanja? Priznati moramo, da so slabe gnotne razmere precej krive, da je knjiga pri nas razmeroma še malo razširjena. Lahko pa bi se zbralo več ljubiteljev knjig, katerih vsak bi kupil nekaj knjig, in si jih drug drugemu spsojali. Dalje moram omeniti, da so tudi taki, ki razpolagajo z denarjem in kupujejo knjige, a jih držijo le zase ali pa jih posodijo komaj le največjemu prijatelju. Knjiško posodimo lahko vsakomur, ki nas zanjo prosi. Saj, kdor rad čita, pozna vrednost knjige in zna torej tudi paziti nanjo. Knjiga pač ni tiskana zato, da leži zaprašena na polici ali pa lepo vezana v knjižnični omari s steklenimi vratmi, nego da vrši delo, ki ji je odmerjeno.»

Neki Ajdovec piše o svojem kraju sledeče:

«Po zimi je največ časa za izobrazbo. V tej dolgi zimi porabimo lahko vsak večer najmanj 2—3 ure časa za izobrazbo. V nedeljo pa ves popoldan. — Pri nas pa, namesto da bi se ljudje kaj pobrigali za svoje znanje, hodijo v gostilne, v kavarne in po sličnih poteh; drugi lenarijo doma v brezdelju. Po mojem mnenju je največja ovira samoizobraževanja premajhno zanimanje za stvar. Zato naj bi imela vsaka hiša po en časopis in mesečnik, pa naj bo že kakršen hoče.»

M. L. s K r a s a piše:

«Najpripravnejše ure za izobrazbo so na kmetih po zimi ure po večerji, ko je zbrana vsa družina okrog ognjišča. Po večerji bi se posvetila lahko vsaka družina 1—2 uri izobrazbi, torej 7—14 ur tedensko. Eden izmed družinskih članov, ki je najbolj izurjen v čitanju, naj bi prečital v prvi vrsti novice iz dnevnega časopisja. Večkrat naj bi čitali na glas tudi otroci. Na tak način bi zbudili v njih veselje do čitanja. Čitale naj bi se glasno tudi gospodarske knjige, vsak večer po malo. Tako bi po zimi zadobili potrebne nauke, ki bi jih potem v gospodarstvu izkoristili. Pri tej priliki naj menim, da ne bi smele manjkati v nobeni kmetijski hiši knjige «Kmetijske Maticice», ki izhajajo letno v Ljubljani in se tičejo edine kmeta. Nadalje naj bi se čitalo glasno tudi kaj iz leposlovja. Tako naj bi se vsak večer čitalo n. pr. dnevno časopisje, potem «Naš glas», «Gospodarski vestnik», kaj poučnega iz koledarja itd. Kjer so še majhni otroci, naj bi se jih odpravilo prej k počitku, da bi se ostala družina posvetila izključno izobrazbi. Da se naše narodne pesmi ne porazgubijo, bi lahko tudi kaj zapeli.

Sedaj pa je v tem oziru pri nas precej drugače, kot bi moralo biti. Posebno nedelja se brez koristi zapravi. Po popoldanski službi božji se odpravijo fantje navadna v gostilno na literček in na krogle, kjer čepijo, dokler jih ne začne želodec in denarnica opominjati. Dekleta pa prodajajo zinjala po vasi, mesto da bi vzela v roko dobro knjigo. Skoro vsako nedeljo igra v tej ali oni vasi harmonika. Kjer ne morejo v gostilno, si poiščejo kakšno zakotno sobo v privatni hiši. V teh malih, zaduhlih in nezdravih sobah zapravlja naša mladina svoj prosti čas in zdravje.»

Sledijo nasveti za izboljšanje izobraževanja in njega glavne ovire, ki pa se v glavnem skladajo z že v prejšnjih odgovorih poudarjenimi, zato izpuščamo konec.

Urednik znanega ameriškega lista, ki je po glavi popolnoma plešast, je nedavno razpisal nagrado deset tisoč dolarjev za povest, ki bi bila tako grozna, da bi mu — stali lasje pokoncu, ko bi jo čital.

Sledovi človeka jamarja v naši deželi.

A. Š.

Po mnenju zgodovinarjev je bila naša deželica obljudena med prvimi v Evropi. Temu se ne bomo čudili, če pomislimo na njeno zemljepisno lego; saj veže dva polotoka, ki imata v vsej Evropi najstarejšo in najpestrejšo zgodovino — Balkan in Apeninski polotok. Prijazna Šoška dolina in sosednja Furlanija, ki sta znani po svoji rodovitnosti, sta imeli že takrat veliko privlačno moč na prirodnega človeka, kateremu sta nudili vse pogoje za življenje. Tu je imel dovolj divjačine, vode, morja, rib, nežlahtnih sicer, a vendar užitnih rastlinskih sadov itd. Največjo ugodnost pa mu je nudil Kras s svojimi podzemskimi jamami. Znano je, da je stanoval prvi človek v jamah iz enostavnega razloga, ker s svojimi primitivnimi sredstvi ni mogel in znal zgraditi udobnejšega in varnejšega bivališča kot so bile podzemске jame. Šele takrat ko se je prebivalstvo toliko pomnožilo, da so postala ta naravna bivališča prerodka in pretesna, si je zgradil na vzyišenih krajih ograjena in utrjena gradišča ter postal pastir.

Vse to se je godilo v sivi davnini, o kateri nam ne ve pisano sporočilo zgodovinarjev ničesar povedati. Ta čas imenujemo predzgodovinski čas. Jedva iz ostankov, ki so bili izkopani iz zemlje, si lahko predstavljamo lice teh dob. Kovin človek takrat še ni poznal, to se pravi, poznal jih je, a jih ni znal uporabiti; bile so mu brezkoristne. Svoje orodje in orožje (bate, nože, kline, osti itd.) je izdeloval iz kamna in iz kosti. Po tem so nazvali zgodovinarji ta čas kameno dobo. Ta se spet deli v dve dobi: v starokameno dobo, v kateri se je posluževal človek le prirodno ali sirovno brušenega kamna, palice in kosti, in v novokameno dobo, v kateri je brušenje že napredovalo in se mu je posrečilo napraviti za kamen neverjetno tanko ostrino.

Zgodovina naših podzemskih jam sega v kameno, torej najstarejšo dobo predzgodovine človeštva. Jame so nam verno čuvale skozi tisočletja najstarejše ostanke živali

in človeka. Sledovi predzgodovinskega človeka so bili razkriti v sledečih bolj znanih jamah: v treh jamah blizu Nabrežine, med katerimi sta važni «Rusa špilja» in «Laščica», v štirih jamah blizu Roča v Istri, v «Kovačevi jami» pod cerkvijo sv. Hilarija pri Robiču, v znani Škocijanski jami, dalje v jamah pri Devinu, Gabrovici, Kobjeglavi, Sv. Socerbu in v številnih drugih isterskih podzemskih jamah.

Po vseh omenjenih jamah so našli izključno le kamenite, koščene in lončene ostanke, kar pomeni, da je stanoval človek v njih samo v staro in novokameni dobi in jih je nato zapustil. Le v Škocijanski jami, ki je večja in pripravnejša za stanovanje, so našli tudi bronaste, bakrene in železne ostanke, ki pričajo, da je bil človek tudi v poznejši dobi, ko je že bolj napredoval, naseljen v njej.

Iz teh izkopanin lahko sklepamo na napredek in življenje prvih prebivalcev naše dežele. Običajne izkopanine so: preproste sekirice iz trdega kamna, navadno iz kremenjaka ali iz peščenca, kameniti bati, noži osti, koščene igle, puščice itd. Jamski človek ni bil brez vsake kulture, kajti znal je že žgati zemljo; lončena posoda, ki je ohranjena sicer le v črepinjah, je zelo številna po vseh omenjenih jamah. Najzanesljivejši dokaz, da je živel človek v jamah, so gotovo črepinje človeških lobanj, katerih so razkrili v veliki meri posebno v Škocijanski jami in v oni pri Robiču blizu Kobarida. Važen sled človeškega bivanja v jami je tudi izredno črna zemlja, ki je ostala od kupa gnoja, lesa, rastlin in živali, katere je prinesel človek kot hrano ali iz drugih potreb v jamo. Tako so našli n. pr. v nekaterih jamah blizu morja kosti rib (oštrig), v vseh pa kosti živali, kot divjega prašiča, jelena, lisice, jazbeca, divje mačke, divjega goveda, ovce in koze, po katerih lahko sklepamo, da se prvim gospodarjem naše dežele ni godilo baš slabo. Vse te živali so jim služile kot hrana. Ubili so jih z orožjem, ki smo ga zgoraj opisali. Mnoge živali so bile človeku tudi nevarne, a v jamah je bil varen pred njimi. Sicer so bivale v nekaterih jamah tudi zveri, toda človek jih je pregnal. V Nabrežinski jami je bilo najdenih silno mnogo lobanj jamskega medveda, ena od teh je bila predrta s kameni-

tim nožem, ki je še tičal v njej. Iz tega si lahko ustvarimo sliko o spopadu človeka in živali. Zmagal je človek, pregnal žival in se sam naselil v jami. To sklepamo iz dejstva, da so ostanke človeškega bivanja nakopičeni nad živalskimi.

Nekatere jame imajo zelo nepripraven vhod, a to človeka ni strašilo. Zgradil je v nje stopnice ali pa postavil lesen most. V sprednjem delu Kobjeglavske jame je celo voda, vendar je bil človek naseljen v njej. Da je bil varnejši, je vsako jamo primerno utrdil in zapiral. Ker so jame navadno precej vlažne, je gorel v njih neprestano ogenj ali pa tlela žerjavica. To tudi zato, ker je bilo takrat vžiganja ognja silno zamudna reč. Odtod so ogromni kupi pepela in oglja v jamah, ki so najvidnejša sled človeka jamarja.

Naša deželica je bogata na prirodnih krasotah, a še bolj na predzgodovinskih ostankih. Mi hodimo slepi mimo in ne slutimo življenja, ki se je odigravalo v pradavnini na naši lepi zemlji.

Planinstvo in izletništvo.

Z. J.

Tja pogledaj na višave,
kjer Triglav kipi v nebò!

Pod velikim tukaj Bogom,
breztelesen bit' želim...

Val. Vodnik.

Naš nesmrtni Cankar je upodobil tip našega «Amerikanca», večnega potnika, ki ga žene hrepenenje v svet, v daljno Ameriko. Jedva pride tja, že mu srce zahoče domačih krajev. In spet se odpravi na pot — v domovino. V domačiji pa ga zopet zove in kliče tujina. Tako ga goni neprestano črv hrepenenja po novem, neznanem iz domovine v tujino in iz tujine v domovino. — Eolj domače še nam je pokazal romarja Meško v zbirki «Malim srcem». Mali Martinek še v snu čuje zvočenje. Iz daljave mu miglja in ga vabi cerkvena vrh gore. O polnoči vstane, zaveže v ruto brašno in se odpravi na pot. Poleg Martinka je upodobil Meško še celo vrsto malih potnikov, ki se odpravljajo v svet — iskat srečo, raj, nebesa, deveto deželo, ki jim miglja z vsake gore, iz vsakega gozda, vsakega loga, vsake trate...

Stvariteljska sila našega naroda je ustvarila desete brate in desetnice, ki jih preganja usoda iz kraja v kraj. Goni jih njih srce, nemirno hrepenenje jih kliče v svet, iz kraja v kraj, spoznavat in doživljat vedno novo. — Tudi pri ciganu ni vzrok le lenoba, da ostane večno cigan — njegovo vagabundsko srce, hrepenenje po vedno novem svetu, je tisti neugnani vrag v njegovi duši, ki mu ne da miru.

Vsakdo, prav vsakdo izmed nas je kos Cankarjevega «Amerikanca», Meškovega romarja, desetega brata, večnega Juda;

bolj spoznavanja, pouka, tretjemu dobrotnosti, pravičnosti, četrtemu vsestranske duševne svobode itd. V planinstvu, potništvu, izletništvu, kakor že to imenujemo, se vse te težnje in hrepenenja družijo v eno samo, ki je zato toliko splošnejše in silnejše. Na pot gremo s hrepenenjem po lepoti pokrajin, spoznanju novih, neznanih krajev; vrh gore občutimo božansko čustvo neomejene svobode. «Pod velikim tukaj Bogom...» je človek iztrgan na mah iz tisoč vezi vsakdanjega življenja — pogosto težečega in umazanega — in vztre-

Goljaki na Trnovski planoti.

vsakdo ima v sebi malo ciganske vagabundske «krvi». Vsakdo, prav vsakdo ima v duši hribček, cerkvico, kamor ga vleče sladko, skrivnostno hrepenenje. Ne le kot otroci, tudi pozneje vedno radi obračamo poglede na hribovito obzorje, in v nas vstaja vprašanje: kaj je tam zadaj, kakšna čuda tujine se odpirajo očem? Človek teži po svoji duševni naravi po vedno novem doživljanju, spoznavanju, po novem umetniškem uživanju. Če bi ne hrepenel, bi ne bil človek. Sicer pa teži k temu vsak človek po svoje, po svoji naravi: nekemu se hoče umetniškega doživljanja, drugemu

petava v čistem hrepenenju po vzvišenem. Sedaj je umljivo, zakaj so vrhovi gorâ pri vseh narodih nekaj vzvišenega in vetega. Krščanski svet ima po vseh gorah in višinah svoje romarske cerkvice, Indijci časte svete gore, Kitajci in Japonci romajo na gore, ki jih je posvetilo njih versko izročilo.

Zadnji in najgloblji nagib k potovanju je torej v naši duševnosti, v vsem najplemenitejšem kulturnem čustvovanju in hrepenenju. Čim močnejši je ta nagib in čim bolj težeče, zoprno in neprijetno je vsakdanje življenje in prilike, tem prej in tem pogosteje se odpravljamo na pot.

No, seveda — naša duševnost ima svoja nagnjenja in zakone, življenje hodi pa malo drugačna pota. In to pot življenja določajo na eni strani potrebe vsakdanjega telesnega življenja, kot je naravno, po drugi strani pa jo sodoločajo stare navade - železne srajce, kar pa ni prav in naravno, ker so te navade pogosto prav slabe.

Pri tem mislim na Rusa, ki mu je največji užitek, da zapreže in v blaznem diru divja skozi stepe, da potuje sto in tisoč kilometrov dolga pota po svoji široki domovini. Spomnim se na nemškega delavca ali kmeta, ki hrani vse leto denar, da gre na daljšo pot vsaj enkrat v letu, in na nemške množice, ki se nedeljo za nedeljo zgrinjajo iz vasi in mesta v bližnje kraje, gore, griče, gozdove, mesta in vasi. Da ne omenjam Angleža, ki ga srečate prav povsod, po vsem svetu in ob vsakem času, pa ne le bogataša, temveč tudi «malega» človeka.

Pri nas so te navade drugačne. Fantje in moške zalezejo v nedeljo v temno in zakajeno gostilno. Pijača, krik in prepir, dim, najčešče še — karte. Drugi jo mahnejo igrat krogle, če je le kje kak ples, daleč ali blizu, se ga seveda morajo udeležiti.

Brez vsakega pretiravanja lahko trdimo, da ima svet malo krajev, kjer bi bilo na tako majhni površini nakopičenih toliko pestrosti, lepote in zanimivosti kot jih ima ravno naša ožja domovnica. Obstojajo nemške, italijanske knjige o naših skalnatih planinah. Mogočni Triglav, Krn, Mangart, Kanin, Viš, divno Rabeljsko, Krnsko jezero so daleč okrog poznani. Kdo ne pozna Trnovskega in snežniških gozdov, Nanosa, Čavna, Učke, Snežnika in Porezna, Postojnske in kraških jam, Pivke in Timava, blažene Vipavske in kršnega Krasa, našega Primorja in Istre, teh krasnih naravnih tvorb?

Vse te kraje in stvari naši ljudje poznajo le po imenu in pripovedovanju, ker so jim preblizu, da bi jih ne poznali. Kdo se je pa že odpravil na pot, da bi jih videl in poznal iz lastne izkušnje? — Vse življenje vam živi pod goro, vleče ga, da bi jo poznal, če ga vprašate zanjo, vam jo bo sicer znal pokazati ali pa tudi ne, na njej pa še ni bil. Kraševce ne pozna življenja našega Tolminca - planšarja, Cer-

ljan ne življenja vino- in sadjerejskega Vipavca. In vendar bi bilo to za njuno izobrazbo, znanje in gospodarstvo nadvse koristno. Saj že ljudsko mnenje smatra tištega, ki še ni pogledal izpod domačega zvona v svet, za omejenca, nevedneža. In razumljivo je, da je oni bolj «odprte glave», ki je izven domačega kraja opazoval druge kraje, druge ljudi, drugačne naprave in gospodarjenje. Primerjanje z domačijo mu bistri razum, prilagojevanje novim navadam ga napravi bolj okretnega in mu krepí voljo. Zato sem uverjen, da je potovanje najboljša šola, kar jih imamo.

Zato pravim, da so nedeljske stare navade našega ljudstva slabe. Zlomimo z jekleno voljo železno srajco stare navade in dajmo se voditi plemenitim, kulturnim nagibom naše duševnosti, ki nas ženejo na pot, v prosto naravo — ali pa k knjigi!

(Konec prih.)

PIKRE IN VESELE.

Zbral France Magajna.

Ko sem nekoč obedoval v ljubljanskem hotelu, sem se zelo zanimal za novo jed, ki je bila v jedilnem listu označena z misteriozno vrstico: «Fillet de boeuf et pommes de terre hachis à la Carniola». Naročil sem skrivnostno stvar. In kaj mi je bil prinesel natakár? Kranjski ajmoht s krompirjem!

***

Pravijo, da je razlika med moškim in žensko tale: moški hoče imeti vse, kar more dobiti, ženska pa hoče imeti vse, kar ne more dobiti!

***

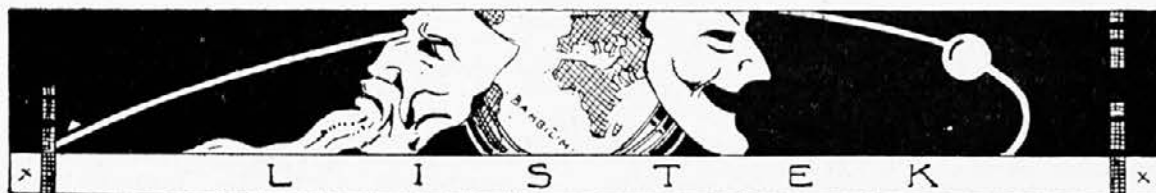
Dognano je, da «drevo spoznanja» v rajú ni bila jablan, nego breza. «Brezovoj olje» je namreč marsikateremu pomagalo do pravega spoznanja.

***

Neki kmet iz naše fare je nabasal žensko krilo s slamo in ga postavil na njivo, da odpodi vrane. Vran res ni več blizu, toda fantje so mu steptali vso njivo.

***

«V združenju ni vselej moč», je dejal pivec, ki je zasačil krčmarja, ko je prilival vodo vinu.

Letni časi in zdravje.

Ošpice.

Najbolj pogosta kužna bolezen otroške dobe so brezdvomno ošpice. Možnost okuženja v tej bolezni je pri vseh narodih izredno velika. Razširjena je po celem svetu. Kot skoro za vse kužne bolezni velja tudi za ošpice pravilo, da kdor je to bolezen enkrat že utrpel bodisi v otroški ali pa v poznejši dobi, lahko z gotovostjo računa, da se jo je iznebil za vedno. Zopetno okuženje se šteje med velike redkosti. Mnoge kužne bolezni, med temi tudi ošpice, ustvarjajo v našem organizmu celo vrsto brambnih činiteljev, ki zahtejo že v kali vsak poizkus zopetnega okuženja. Komur pa je ta bolezen prizanesla v otroški dobi, temu se je vedno bati, da ga enkrat pozneje obišče.

Otroci od 1—6. leta starosti so najbolj izpostavljeni ošpicam, vendar tudi odraslim pod danimi pogoji ni prizanešeno.

Ošpice se javljajo skoro vedno v obliki epidemije, ne ostajajo torej omejene na gotov kraj, ampak se širijo po večjih pokrajinah z veliko naglico in ravno tako hitro izginjajo. Po večjih mestih se take epidemije ošpic porajajo vsake dve ali štiri leta in zavzamejo včasih nevarnejšo obliko. Razen tega se zdi, da obstoja med to boleznijo in nji sorodno škrlatino neko osebno neprijateljstvo, kajti opazovanje uči, da, kadar je leto posebno ugodno za škrlatinko, smo lahko skoro gotovi, da bodo ošpice ne samo manj nevarne, ampak tudi manj pogoste in obratno.

Kadar se zanese ta bolezen na kak samoteren otok, kjer so bile ošpice dotlej neznana bolezen, ali pa kjer jih ni bilo opaziti že desetletja, tedaj oboli vse prebivalstvo dotičnega otoka, staro in mlado, izjemo delajo le dojenčki. Ko je izbruhnila leta 1846. na Faröerskih otokih v Baltiškem morju taka epidemija, se je le 1% vsega prebivalstva obvaroval te bolezni.

Čeprav bi se nam na prvi mah zdelo, da so epidemije ošpic do gotove meje nezavisne od vremenskih nepravil in gotovih letnih dob, vendar lahko rečemo, da so ošpice relativno najbolj pogoste v mrzli letni dobi, predvsem pa spomladi. Vemo namreč, da so v ravnokar omenjeni dobi dihalni organi sila občutljivi napram zunanjim in notranjim nepravilam. Povsem verjetno je, da se izvrši okuženje potom dihal, zato bi morale biti ošpice vsekakor v nekaki odvisnosti od vremenskih izprememb.

Ošpice so nalezljiva bolezen, katere bistveni znak je nahod sopil in posebne vrste ispuščaj na koži. Povzročitelj ošpic nam je nepoznan. Vemo samo to, da le težko živi izven človeka dalj nego 6 ur. Zadostuje že samo prezračevanje kraja, kjer je ležal bolnik, da je okuženje s te strani nemogoče;

torej se vrši to le od človeka do človeka, ne pa po predmetih in posrednim potom.

Šele 11 dni po okuženju se pojavijo prvi znaki obolenja. V svojem nadaljnjem razvoju se javlja bolezen v 2 štadijih. Ne preveč močan nahod, vnetje očesne sluznice, kašelj: ti bi bili v glavnem znaki prvega štadija. Zelo važni za hitro spoznanje te bolezni so pa mali belkasti madeži, ki jih lahko vidimo na ustni sluznici in na ustnicah, katerih sluznice so kot bi bile poškopljene z apnom. Drugi štadij, štadij ispuščajev, začneja šele 3 do 4 dni za prvim. Na obrazu se prikažejo rdečkaste maroge, ki v začetku ne presegajo velikosti glavice igle, pozneje pa postajajo vedno večje, semtertja podolgovate in nazobčane. Za obrazom pridejo na vrsto prsa, roke in noge, tako da je v dveh dneh ves život marogast. Nikdar pa ni koža enakomerno rdeča, kot se to dogaja pri škrlatinki.

Temperatura je v štadiju ispuščajev jako visoka, 40°—41° C. Otrok je brez volje, nemiren, kašelj postaja vedno hujši in nadležnejši, nahod vedno večji, očesne sluznice so nabrekli in vnete, tako da mu postaja dnevna svetloba neznosna.

Ta boj med organizmom in okuženjem traja pet dni. Še v polni dobi ispuščajev se zniža temperatura do normalne, tudi ostali znaki kot kašelj, vnetje nosne in očesne sluznice zavzamejo milejšo obliko. Dva dni potem, ko je temperatura padla na normalo, začnejo rdečkaste maroge bledeti in koži se polagoma vrača normalna barva.

Tak bi bil o glavnih potezah razvoj ošpic, ako okuženje le ni prehudo. Zdrav in močan otrok preboli z relativno lahkoto to bolezen, pri kateri znaša umrljivost 6—10% vseh obolenih. Iz doslej še nerazumljivih vzrokov se včasih strupenost okuženja jako poveča. V tem slučaju so zahteve obrambe mladega organizma tako velike, da ga lahko popolnoma izčrpajo.

Šele po padcu temperature se pričinja prava nevarnost za razne komplikacije, ki so: gnojitev v ušesih in nosu, pljučnica itd. Naravnost pogubno pa je za otroka, ako se pridruži ošpicam dušljivi kašelj ali pa davica. Ravno tako nevarne so ošpice za slabotne otroke s tako zvano spečo tuberkulozo, kajti vsled ravnokar prestane bolezni je otroški organizem tako oslabiljen, da mu je nemogoče še nadalje upirati se omenjenemu zavrnemu sovražniku.

Čuvati moramo otroka pred prehladom; soba, v kateri leži bolnik, naj ne bo mrzla, ampak gorka, zrak v njej pa nekoliko vlažen. Z ozirom na vnetje očesne sluznice naj ne bo soba preveč izpostavljena dnevni svetlobi, ampak raje temačna. Otrok mora ostati v postelji dokler mu ni popolnoma izginilo vnetje sopil, kar traja približno 2—3 tedne. Sobe pa ne sme zapustiti še nadaljnjih 7—14 dni, da ne okuži drugih.

Trepalnice, ki so vsled vnetja očesne sluznice sprijete, se močijo z mlačno vodo. Ako je vnetje sopil le premočno, je primerno oviti otroku prsa trikrat na dan z mrljimi ovitki. To pa samo v slučaju, da je izpuščaj dobro razvit, rdečkast, ne pa blede-rdeče barve. S primernim čiščenjem in spiranjem moramo skrbeti za snago ust.

V sobo, kjer leži bolnik, ne smemo puščati drugih otrok, ako jih hočemo obvarovati okuženja.

Piše dr. Josip Potrata.

Knjige in revije.

Vasilj Mirk: Deset povesti za klavirsko mladino.

Ravnokar izšla zbirka Mirkovih klavirskih skladb je plod njegovega delovanja na polju klavirske pedagogike. Kot učitelj klavirja je imel priliko spoznati kako pomanjkljiva je naša tozadnevna vzgojna literatura, zakaj učitelj, ki hoče uvesti svojega učenca v študij interpretacije, je prisiljen posluževati se tujih del s povsem razumljivimi posledicami za njegovo poznejše razmerje do kulture lastnega naroda. Kako naj pride na vzporedje naših klavirskih koncertov ono bore številno naših klavirskih skladb, kako naj se v tem vzpodbuja naše klavirske skladatelje k nadaljnjemu delovanju, ako se že v zgodnji dobi hrani naš klavirski naraščaj s tujimi deli in ako se našim pianistom cepi v srca omalovaževanje naše umetnosti.

«Deset povesti» res da ne rešijo še problema, vendar bodo znale veliko koristiti, ako se jih bodo naši klavirski učitelji znali tudi primerno posluževati. Je to zbirka lahkih rondojev, zgrajenih na podlagi narodne pesmi, v smislu da ima prvi in zadnji del vsake skladbe za podlago narodno pesem, medtem ko je srednji del popolnoma samostojen. Da se je Mirk pri teh svojih skladbah poslužil narodne pesmi, je hvalevredno. Prvič zato, ker se s tem vzbudi pri gojencu zanimanje do učenja, drugič pa zato, ker se s tem skuša spraviti našo narodno umetnost do one pravilne veljave, ki jo mora imeti kot surovina, iz katere naj vzgneti glasbenik svojo umetniško resnico. Sploh korenini Mirkovo glasbeno snovanje globoko v narodni pesmi. Ne mislim s tem trditi, da je Mirk naroden glasbenik, vendar je njegova umetnost logična posledica naše narodne umetnosti, je mnogo pravilnejše kot pa suha harmonizacija ali pa celo kopija narodne pesmi.

Zbirka je izšla v založbi Pevskega društva «Ljubljanski Zvon» v Ljubljani, ki je preskrbelo dostojno izdajo. Nekaj pogrškov se je sicer vrinilo že iz navade, zato bi ne škodilo, ako bi napravil založnik na platnicah primeren popravek. — Dobiva se pri Štoki v Trstu in Katoliški knjigarni v Gorici ter stane L. 8, (v Jugoslaviji Din. 20). Izredno nizka cena, ki jo bo zmogel lahko vsakdo, omogoča, da si jo preskrbe vsi oni, ki jim je naša umetnost pri srcu. Pri toliki potrebi mladinskih skladb in po važnosti zbirke ji je želeli in tudi predvidevati gotov uspeh. Posebno pa jo moramo priporočati našim malčkom, katerim je zbirka načelno namenjena.

h. š.

Naše slike.

Rembrand Van Rijn: «Troje križev» (1653.)

Ta slika je ujedkovina, prav za prav fotografični posnetek ujedkovine. Pri takih slikah se poslužuje slikar mesto papirja ali platna bakrene plošče, prevlečene s posebnim voskom, v katerega zarezhe svoje podobe. Nato polije ploščo s kislino, da razje baker na onih mestih, ki so radi zarezhe prosta voska. Po dokončanem delu in po odstranitvi voska raz bakra ostane v plošči vtisnjena slika, ki služi potem kot navadna tiskarska plošča za razmnoževanje slike.

Ta umetnost, ki se imenuje umetnost ujedkovine — in ne radiranje ali pa celo radiranje, po nemškem izrazu Radierung — je nastala v dobi luteranstva kot logična posledica tiskarskega izuma. Kakor starejši bakrorezi in lesorezi, je tudi ujedkovina odgovarjala popolnoma zahtevam nove verske reforme, ki je stremela za tem, da posploši na čim uspešnejši način napredek in prosveto med vse sloje človeške družbe. Nič čudnega tedaj, ako je v tej dobi dosegla tudi popoln razmah.

Rembrandt je mojster ujedkovine. V tej skromni umetnosti, ki oblikuje življenje in svetovje v kontrastu svetlobe s senco, je zadobila njegova umetnost svoje pravilno ozračje. Rembrandt je umetnik preprostega ljudstva. Zato skuša zajeti s svojimi kompozicijami koprnenje in hotenje najnižjih plasti človeške družbe, ki se hočejo iztrgati iz teme, ki jih obdaja, in poleteti k solncu in svetlobi. Celo v svojih verskih slikah se odreče vsakršni božanski zamaknenosti in slika svetopisemske motive v vsej preprostosti in naravnosti. Zadostuje, da si človek ogleda eno izmed njegovih «Svetih družin», pa se prepriča o upravičenosti te trditve, zakaj njegove Matere Božje bi bile prav tako lahko zastopnice materskega ideala kake poljubne družine njegove dobe. Kljub temu je Rembrandt izrazil verski slikar in dobra tretjina njegove celotne produkcije ima za podlago Sveto pismo. Saj je bilo takrat Sveto pismo najpriljubljenejše berilo in njegova mati, pobožna ženska, ga je že v zgodnji mladosti seznanila z lepotami trga berila.

«Troje križev» je poleg «Stogoldinarskega lista» ena izmed njegovih najslavitejših ujedkovin. Odlikuje se po slikovitosti in monumentalnosti kompozicije, katero razgiba svetlobni pramen v svojih simboličnih vrednotah. Pri Rembrandtu namreč ni svetloba zgolj razsvetljujočega in učinkujočega značaja, marveč je predvsem činitelj duševnega izraza. Če si ogledamo pričujočo sliko, bomo opazili, da je Rembrandt z elementi svetlobe in sence popolnoma ločil ona dva svetova, ki sta si stala ob Križanju usodepolno nasproti. V sredini močno razsvetljeno telo Zveličarja, ki deli Milost božjo vsem okoli stoječim. Desni razbojnik se je dvignil s poslednjimi svojimi silami proti nebu in srka vso to svetlobo, ki mu hladi muke smrtnih krčev. Ob strani jokajoče ženske, pod križem pravkar izpreobrnjeni rimski povejnik, za njim pa nekdo, ki se je ganjen od prizora vrغل na tla k molitvi. Vse na okrog pa vlada neprodorna tema, v kateri tava neverno ljudstvo in proti kateri je obrnil glavo levi razbojnik, ker ga odrešujoča svetloba skeli v dno srca. V ospredju bežita iz svetlobe v temo dva farižeja. Tako vidimo na eni strani tiste, ki so zavrgli

Resnico in tavajo v temi; na drugi strani pa liste, ki jim je bilo dano priti do Spoznanja in so sedaj v večni Luči.

France Gorše

si je pridobil že lepo ime pri nas. On je znan predvsem kot kipar. Še njegove skice so le bolj načrti za kipe. Tako tudi njegovo »Materinstvo« kar vpije po bronu. Nič silnejšega ni pri ženski kot materinstvo. In Gorše nam upodablja tu srečo žene, ki je postala mati. Svet se je za njo v tem hipu izpremenil. In naj je njeno življenje še taka Kalvarija, ono ima zanjo pomen. Žarišče vsega njenega hotenja je otrok. — Goršctova risba je zanimiva tudi po svoji zgradbi.

Albert Širk

je izpopolnil svojo zbirko portretov z onim **Ive Mihovilovića**, mladega hrvatskega pesnika, ki je zvest sotrudnik našega lista že odkar obstojamo in čigar pesniško delovanje so imeli naši čitatelji že priliko preceniti.

Drobiž.

Ivan Meštrović

je danes eden izmed največjih kiparjev na svetu. Ta trditev ni naša, ker so jo izrekli pred nami vsi oni, ki so se bavili podrobneje z deli Ivana Meštrovića, in najsi so to bili umetniki ali strokovnjaki iz ožje domovine ali pa iz tujine. A vendar to ni važno za nas. Za nas je važno, da je Meštrović poslednji člen in poslednji izraz jugoslovenske

narodne epopeje. V njegovih delih, izraženih s tako primitivno silovitostjo, je zgoščena vsa tradicija jugoslovenskega naroda, vse junaštvo preteklosti, vsa lepota narodne pesmi. To vse bo mogoče barbarško, surovo in neizglajeno, a vendar tako neizmerno naše: »Jaz, kakor tudi moj narod, ki so ga smatrali doslej za barbara in nižje pleme, čutiva neko nezaupanje proti evropski kulturi in se zato tudi izražava na način, ki ni v skladu z načinom običajnega evropskega mišljenja in izražanja. Toda jaz sem prepričan, da more biti lepo in človeško tudi tisto, kar čuti moj narod, prav tak tudi način, s katerim izraža to svoje čuvstvo. Čutim krivico, ko se smatra naš narod, zato ker hodi svoja

pota, za nižjega od drugih in želim in mislim, da tudi morem pokazati s svojimi deli nekaj, kar ne bo brez koristi tudi za ostali svet. Glejte, zato hočem govoriti na svoj lasten način, dihati z lastnimi pljuči, a pri tem vendar želim, da bo moje delo doprinos na oltar duševne kulture vseh narodov.»

Pričujoča slika kaže del »Spomenika Zmage«, ki ga je Meštrović ravnokar dovršil za mesto Chicago v Ameriki. Posneta v tržaški prosti luki par dni pred vkrcanjem kipa na parnik, ki ga je prepeljal v Ameriko, in nam predstavlja enega izmed obeh indijanskih jahačev na konju, ki tvorita celotno kompozicijo. Delo je večje od naravne velikosti in se odlikuje po silni izrazitosti linije, ki oblikuje mišičevje in obraz lokostrelca. h. š.

Maksim Gorki.

15. marca je praznoval slavni ruski pisatelj Maksim Gorki šestdesetletnico rojstva. Njegovo pravo ime je Aleksej Maksimovič Pješkov, Maksim Gorki je le njegov psevdonim. V mladosti je mnogo pretrpel radi revščine, a še več radi svoje svobodoljubne in vagabundske nravi, ki ne more prenašati spon civiliziranega sveta. Taval je od poklica do poklica, a nikjer ni obstal. Bil je čevljarški, slikarski in tiskarniški vajenec, težak, vrtnar, kuhar, pekovski pomočnik, drvar, prodajalec sadja in kvasa, železniški čuvaj, tovarniški delavec in pisar.

Vse to mimogrede, le eno je bil vseskozi: vagabund. Neutešeno hrepenenje ga je vleklo v svet, v stepo, kjer se je čutil prostega vseh vezi. Bil je na cesti lačen, bos, raztrgan, ušiv in bolan, a svoboden. Spisal je romantično povest iz ciganskega življenja »Makar Čudra«, s katero si je utrl pot med literarne kroge. Začel je pisateljevati in pisal knjigo za knjigo. Leta 1905. se je udeležil revolucije in bil izgnan iz Rusije, kamor se je smel vrniti komaj čez 8 let. Od leta 1921. biva radi rahlega zdravja v Sorrentu pri Neapelju.

Mi ga poznamo posebno po njegovih prvih povestih, ki so izšle v slovenskem prevodu: »Konovalov«, »Bivši ljudje«, »Zakonca Orlov«, »Maljva«, »Vstapi«. Večja njegova dela pa so romani »Tri«, »Otroci solnca«, »Amerikanske povesti«, »Mati«, »Artamanovi« in drame »Na dnu«, »Sovražniki« in »Tovariš«.

Henrik Ibsen.

20. marca je preteklo 100 let, odkar se je rodil v Skien-u v Norvegiji mož svetovnega slovesa, Henrik Ibsen. Bil je sin ubožane družine in moral je hoditi v svoji mladosti precej trnjevo pot. Bil je najprej lekarniški pomočnik, pozneje je dobil službo pri gledališču v Bergen-u in nato v Kristianiji. Najprej se je poizkusil v pesmi in prešel nato k dramam, v kateri je dosegel višek. Njegova prva dela, ki jih je izdal v domovini, niso našla umevanje kritike in javnosti. Ibsen je bil naravnost obsovražan, zato se je podal v tujino. Šel je najprej v Berlin in odtod v Italijo. Tu je zaslovel po svojih delih in se vrnil na stara leta priznan in slaven najprej v Drezden in potem v Kristianijo, sedanje Oslo. Država mu je nakazala skromno podporo, da je z njo lahko živel. Umrl je 23. maja 1906.

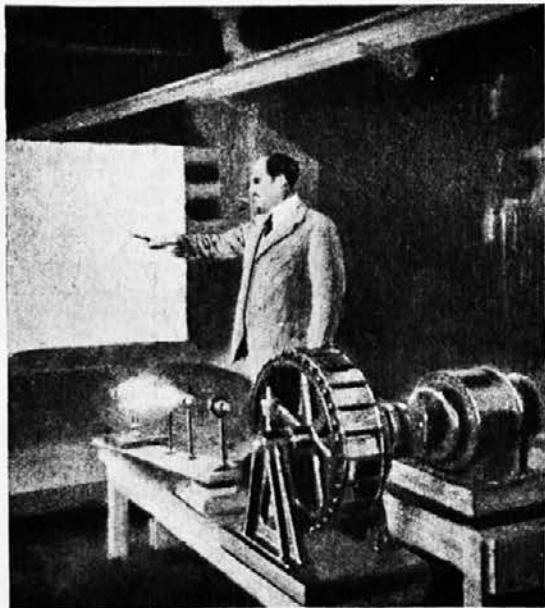
V svojih dramah posebno rad obravnava probleme rodbinskega življenja. Njegovi junaki bolehalo navadno na prikriti duševni bolezni, čudni melanholiji, ki teži že v abnormalnost in se javlja kot dedna breme roditeljev. Med dela, ki so mu pri-

nesla svetovno slavo, štejemo: «Stebre družbe», «Noro», «Divjo raco», «Rosmersholm», «Hedde Gabler», «Če se mrtvi prebudimo», «Mojstra Solnes-a» in «Gospo z morja», ki jo imamo tudi v slovenskem prevodu.

Televizija.

To je zadnja iznajdba naših dni. Ime je tuje in pomeni gledanje v daljavo (tele - daleč, vizija -

gledanje). Odkar so izumili brezžični brzojav, s katerim oddajamo lahko glasove s pomočjo elek-

tromagnetnih valov v veliko razdaljo, so se učenjaki neprestano trudili, da bi iznašli aparat, s katerim bi bilo možno oddajati na enak način tudi slike. Končno jo je vendar pogodil inženir dr. Ernest F. W. Alexanderson, ki je zasnoval poseben aparat, s katerim so se vršili zadnje čase poizkusi, ki so dokazali, da oddajanje slik radiografičnim potom ni več sanjarija učenjakov, nego dovršeno dejstvo. Tako je možno, da ne samo govorimo lahko vsak hip z najoddaljenejšo osebo, nego jo istočasno lahko tudi vidimo.

Izumitelj zatrjuje, da se je pri svojem izumu nasljal na že znane fizične zakone, s katerimi so se pečali zlasti Nemeč Carolus, Anglež Bird, Amerikanec M. Farlan in Italijan Raineri. Na pričujoči sliki ga vidimo, ko poizkuša svoj aparat.

Brstje.

P. I. — Poslali ste nam dve pesmici in rekli, da se bomo namrdnili, češ, da je preveč šepasta vaša Muza. Kljub temu moramo reči, da sprejemamo mnogo slabših pesmic kot sta Vaši, ako tudi nista zreli za tisk. Eno Vam priobčimo na tem mestu.

Ob stezi.

Ob stezi na njivi zeleni
med žitom je kokelj zacvel,
a davi pred jutranjo zarjo
nad njim je škrjanček zapel...

Ko solnce je iznad Snežnika
pogledalo v rosno polje,
se nekaj je v njem lesketalo,
kot ljubice rosne solzé...

Kot vidite smo napravili par sprememb. Pesem «Ob nevihti» je slabša. Rima se niti ena vam ni posrečila; «ravan» in «sam» se ne rima, isto tako je «divjá» in «tla» slaba rima.

«Junak». — Tudi Vi pravite, da Vaša črtica še ni godna za tisk. To je res. Vsebina je starinska, a to nič ne de. Vsaka stara snov se da na novo in lepo povedati. Vsebina vašega «Junaka» je sledeča: Stanko spi, mati, ki je bila prejela od moža iz Amerike denar, šiva ob drdrajočem stroju. Pride razbojnik, ki jo hoče oropati. Stanko se zbudi, zbeži skozi okno, da bi koga poklical. Širom okrog ni nikogar. Vlak prihaja. Stanko se postavi na sredo proge, da bi vlak vstavil. Vlak ga povozi. Ta se vstavi, strojevodja vidi nesrečo, stopi v bližnjo hišo, da bi obvestil ljudi, dobi razbojnika, ki brska po omarah, in ga zapodi, zvezano mater pa reši. Mati ne ve, s kako žrtvijo je bila rešena. — Vse to ste opisali na poldruhi strani pole. V kratkih stavkih kakor za film. Kot že rečeno, nobena snov ni taka, da bi je ne bilo mogoče dobro obdelati. Če tudi se zdi zgodba na prvi videz neverjetna, ji da lahko pisatelj vso verjetnost, toda ne v tako kratki obliki kot ste to storili vi. To je samo skica, mogoče je, da boste čez leto dni, če jo vzamete v roke še enkrat, tudi sami vse drugače mislili in jo tudi drugače napisali. Za začetnike kot ste Vi pa ni priporočljivo obdelavati take neverjetne ali težko verjetne, nesodobne in izmišljene snovi. Opišite kaj iz sodobnega življenja in nam pošlite!

Smešnice.

«Sedaj mi je žal, da sem se ostrigla tako na kratko, ker se zdim preveč mlada.»

Walter Scott in njegov tekmeč

Glavni škotski pisatelj Walter Scott je imel v šoli součenca, ki je bil vedno prvi. Scott je poskusil vse, da bi ga prekosil, pa mu ni bil v okom. Po dolgem času zapazi, da se oni učenec vedno igra z nekim gumbom na jopiču, kadar ga učitelj kaj vpraša. Zato si misli, da bi ga lahko prekosil, če bi mu z zvijačo odrezal tisti gumb.

Mišljeno — storjeno.

Ni se zmotil. Ko je vprašal učitelja učenca neko stvar, revež ni mogel najti običajnega gumba, kar ga je tako zmešalo, da ni vedel niti odgovora.

Seveda je Walter Scott odgovoril na vprašanje in si tako vendarle izvojeval prvo mesto v šoli.

Slaba očala.

Star premeten žid pride v Trst in kupčuje z očali. Med drugimi, katerim ponuja svoje blago, naleti tudi na nekega navihanca, ki je že marsikoga ugnal v kozji rog in se misli ponorčevati tudi iz žida.

Natakne si na nos očala, da jih poskusi in pravi: «Žid, tvoji očali niso vredni počenege groša, nič mi ne kažejo, skozi nje ne vidim drugega kakor sleparja.»

Žid, ki je vedel, kako se takim ljudem streže, mu vzame iz rok očala, si jih natakne na nos, ga pogleda in vzklikne:

«Saj je res, tudi jaz tako vidim.»

Slaba kupčija.

Mali Šime je dobil bratca. Stari oče, ki je plešast in brez zob, mu to pove.

«Kako neki je ta zamotana reč, kar na lepem imam bratca?» si misli Šime in popraša starega očeta na glas:

«Kje ste ga pa dobili?»

«Ej, prav sedaj sem ga kupil na semnju.»

Ko mu ga potem stari oče tudi pokaže, zmaje Šime resno z glavo:

«Oj, pa so vas našmirali! Starega otroka so vam dali mesto novega. Glejte, saj nima nič zob in las!»

Uslugi.

Neki ameriški advokat se napravi brez denarja na pot. Kar na glepo srečo sede v vlak brez listka. Pride sprevodnik in zahteva listek.

«Nimam ga,» pojasni advokat, «toda potujem kot član redakcije lista Daily News.»

«Izvolite pokazati izkaznico!»

«Pozabil sem jo doma.»

«Potem pa morate plačati listek, v slučaju da nečete stopiti pred ravnatelja lista Daily News, ki se prav kot nalašč vozi tudi s tem vlakom.»

Stopita oba do ravnatelja, ki sedi vsemogočno v vozu prvega razreda. Sprevodnik mu razjasni zadevo in prosi, če bi hotel potrditi istinitost svojega uslužbenca. Ravnatelj ga pogleda in pomisli. Nato vzklikne:

«Če ga poznam? Saj je to Brown Smith, najbistrejši izmed mojih časnikarjev, kateremu hočem poveriti načelstvo uredništva.»

Advokatu je namera izborna uspela. Ko izstopi, sreča na postaji ravnatelja Daily Newsa, ki je tudi izstopil. Hoče se mu zahvaliti, da ga je rešil iz zadrege.

«Kakšno uslugo ste mi napravil, gospod, da ste me spoznal kot urednika vašega lista!»

«Torej niste?»

«Niti od daleč ne.»

«Saj tudi jaz nisem ravnatelj lista Daily News. Ponaredil sem izkaznico in sem se bal, da me razkrinkate.»

Dobra služba.

Gospa novi služkinji: «Moj soprog je bil prej pri vojaki, zato je vpeljal pri nas strog red: ob sedmih se zatruje, točno ob dvanajstih se kosi in ob devetih zvečer se gre spat.»

Služkinja: «Če ni drugega dela, potem sem popolnoma zadovoljna.»

Svež kruh.

Mati uči šimna moliti očenaš.

«Kaj misliš, zakaj molimo «daj nam danes naš vsakdanji kruh?» ga vpraša mati.

«Zato da bomo imeli vsak dan svež kruh.»

Amerika.

Parnik se je približeval Njujorku, ko je natakak zaklical med potnike: «Kdor hoče še žganja, naj se požuri, spomenik svobode se že vidi.»

UGANKE.
NAGROBNI KAMEN.
(Narisal I. R., Trst.)

Ta spomenik je ostal odlomljen na nekem starem pokopališču. Bajè je možno razbrati raz njega, komu je bil postavljen, dasi se je ohranila le prva èrka imena. To pa je možno radi èudnega razmerja med številkami letnic in èrkami besed.

STOLP.

(Sestavil Simon Hrasl, Livek.)

a	a	a	a	žensko ime;
a	a	a	a	domača žival;
a	a	a	a	denar;
a	a	a	a	del obraza;
b	c	č	č	strupena žival;
d	E	E	e	reka v Jugoslaviji;
e	e	e	e	moško ime;
e	g	l	i	ognjenik v Italiji;
J	H	k	k	število;
l	l	l	l	število;
m	N	n	n	del telesa;
o	o	o	r	mesto na Avstrijskem;
r	r	r	r	rastlina;
r	S	s	s	žensko ime;
š	t	t	u	rokodelec;
v	v	z	ž	pokrajina pri Trstu.

Od zgoraj navzdol čitaš v masno tiskanih okvirjih besede uredništva.

IZPELJANKI.

(Sestavil R. T.)

Naredi iz „lese“ „plot“ in „krsta“ „mašo“.

l	e	s	a
p	l	o	t

k	r	s	t
m	a	š	a

Otroške uganke.

KVADRATI.

(Sestavila Ernest Turk in Emil Košuta, Trst)

d	h	h	1.
o	o	o	2.
o	s	s	3.

A	A	a	1.
a	d	n	2.
p	s	s	3.

e	c	j	1.
k	o	o	2.
p	t	t	3.

1. plica;	1. usnjat trak;	1. orožje;
2. čutilo;	2. žensko ime;	2. del voza;
3. posoda.	3. dar drevja.	5. kar imamo, kadar smo lačni.

Od leve proti desni in od zgoraj navzdol bereš iste besede.

SITNA VPRAŠANJA

- 1.) Kaj nima telesa, pa se vendar vidi?
- 2.) Je vedno bilo in bo, pa ni več kot štiri tedne staro. Kaj je to?
- 4.) Kakšnih kamnov je največ v Soči?
- 5.) Nikdar ni bilo, nikdar ne bo, pa vendar je. Kaj je to?
- 6.) Kaj se ti pokaže, kadar nič ne vidiš, in izgine, kadar vidiš?
- 7.) Na kateri cesti ni prahu?
- 8.) V katerem mesecu jedó ljudje najmanj?
- 9.) Katere bolezní ni v nobeni deželi?
- 10.) Kaj je v Trstu po sredi?

ČRKOVNICA.

I.

Ob morju je mesto veliko, začjenja mu s «t» se imé. Na rokah in nogah imaš jih, kar s «p» ti beseda pove. In zakrament ti označi beseda, ki s «k» se glasa. Drevo pa spomladi pokaže, kar z «b» nam beseda velí.

II.

Imenuj dolensko vas, katere ime ima deset èrk. Prve tri èrke ti povedo ime gorenjske vasi; druge tri znaèijo zadnji del živalskega telesa, ostale štiri pa ti povedo vsaki hiši potrebno tekoèino. Združi vse te tri besede in dobiš ime omenjenega kraja na Dolenjskem.

Rešitev ugank v 3. številki IV. letnika.

Križ: rži, Kuk, cepec, tiskarnar, umetnikov, Be-
nečanka, Drina, oče, cer, Ivo, oje, Rus, oba, sir,
ilo, lek, rja. — Po sredi od zgoraj navzdol: Žu-
pančičev jubilej.

Številnica je bila nerešljiva radi hude pomote.
V 2. vrsti je ta-le red: 5 4 3 2 1, v 3. pa: 45321.

Rešitev: Kajro, orjak, rojak, okraj.

Sestavljenka: Ti očeta do praga, sin tebe čez
prag.

Kvadrata: 1.) Luka, urad, kača, Adam; 2.) star,
teta, Atos, rast.

Dopolnilna uganke: altar, Rasto, žarek, živec,
Emona, Apolo, škrga, mrčes. — Pregovor: Laž
ima kratke noge.

Posetnica: Rudeči križ.

Tri uganke: 1.) mesec in zvezde; 2.) strela;
3.) zvon.

V februarški številki je rešil prav uganke Franc
Kovačič iz Trsta, deloma otroške uganke pa Ivan
Bordon iz Rojana.

Uganke zadnje številke, razen kvadrata, pa so
rešili: Fran Kovačič iz Trsta, Ivan in Anton Hrast
iz Gorice.

Listnica uredništva.

S. H., Livek: Prva Vaša uganke nam je dobro-
došla in pravtako bi nam bila tudi druga, le žal,
da je slabo narisana in jo ne moremo uporabiti.
Risane uganke so nam zelo dobrodošle, a morajo
biti risane s tušem na bel papir brez črt.

S. Š., Ajdovščina: Lepa hvala za poslane slike.
So nam prav prišle in — kot vidite — smo tudi
že nekaj uporabili. Priporočamo se Vam za Vaše
nadaljno sodelovanje.

ZA KRATEK ČAS.

Filozof.

«Pogostokrat se mi je zgodilo, da sem bil tako
ubog, da si niti cigaret nisem mogel kupiti.»

«To je bilo hudo, kaj ne?»

«Prav nič, ker nisem kadilec.»

Zaroke o pustu.

«Karel, ti si danes že tretji, ki se je z mano za-
ročil. Radovedna sem, če bo kateri izmed vas jutri
govoril z mojo mamo.»

V kinu.

Profesor (se obrne v kinematografu proti svoji so-
sedi): «Danes gledam že v tretji eno in isto dramo,
toda tako dobro kot danes niso igrali še nikoli.»

Kriva prisega

Sodnik priči, ki bo prisegla: «Ali se zavedate
važnosti prisega?»

Priča: «O, dobro vem, gospod sodnik, kaj je pri-
sega, saj sem pravkar prišel iz zapora, kjer sem
sedel radi krive prisega.»

Obljuba

Žena: «Preden sva se poročila, si mi obljubil, da
bom imela najmanj dve dekli.»

Mož: «Saj jih boš imela lahko še več, a eno za
drugo.»

Knjigarna - papirnica Stoka

Na drobno!

Trst — via Milano 37 — Trst

Na debelo!

Ima v zalogi: Razne knjige - Pisemski papir - Noteze - Razglednice
Albume - Tintnike - Pisarniške in šolske potrebščine. - Izvršuje vsa
knjigoveška dela, tiskovine in večate. Originalne vezave za „Naš Glas“.

Pismena naročila se izvršujejo hitro in tudi z največjo natančnostjo.

ZOBOZDRAVNIK

M. U. LOJZ KRAIGHER

SPECIJALIST ZA BOLEZNI V USTIH IN NA ZOBH

Z IZPITOM NEMŠKEGA DRŽ. ZOBOZDRAVNIKA

SPREJEMA VSA ZOBOZDRAVNIŠKA IN ZOBO-
TEHNIŠKA OPRAVILA

V GORICI NA TRAVNIKU ŠTEV. 20, I. NADSTROPJE

Conto corrente con la Posta

M. U. dr. D. Sardoč v Trstu

specijalist za ustne in zobne bolezni perfekcioniran na dunajski kliniki

ordinira v Via S. Lazzaro šte. 23, II. nadstropje

od 9-12 in 3-7.

LEKARNA Castellanovich

Lastnik: F. BOLAFFIO

Via dei Giuliani šte. 42, Trst

(SV. JAKOB.)

VODA „DELL' ALABARDA“

proti izpadanju las

Vsebuje kinin in je vsled tega posebno priporočljiva proti prhljaju in za ojačenje korenin. — Steklenica po L 6.— in se dobiva samo v lekarni CASTELLANOVICH, Trst, Via Giuliani šte. 42, Trst.

GLYKOL

Zelo uspešno sredstvo posebno poleli, v vročih dneh. Kdor se čuti živčno slabega in trpi na glavobolu, naj uporablja samo „GLYKOL“, ki ozdravi v najkrajš. času. Cena steklenici L 8'50. — Za popolno ozdravljenje je treba šest steklenic.

Izvrstne Švedske kapljice
sv. Antona za želoder.

Narodna knjigarna in papirnica

sedaj knjigarna „G. CARDUCCI“

Gorica, Via Carducci št. 7 - Telefon 169

priporoča svojo zalogo knjig in pisarniških potrebščin. Preskrbi v najkrajšem roku knjige iz inozemstva po dnevnem kurzu. — Razprodaja na drobno in debelo.

LASTNA KNJIGOVEZNICA.

TVRDKA

FRANC KNEŽIČ

ustanovljena l. 1896.

Velika zaloga blaga za moške in ženske, perila, bombažnin, drobnarije in modnih oblek. Cene zmerne.

Trst (7) Corso Garibaldi 24. (Lastna palača)

Tržaška posojiln. in hranilnica

registrovana zadruga z omejenim poroštvom

uraduje v svoji lastni hiši ulica Torre bianca 19, I. n.

Sprejema navadne hranilne vloge na knjižice, vloge na tekoči račun in vloge na čekovni promet, ter jih obrestuje po 4%. Večje in stalne vloge po dogovoru. — Sprejema „Dinarje“ na tek. račun in jih obrestuje po dogovoru. Davek od vlog plačuje zavod sam. — Daje posojila na vknjižbe, menice, zastave in osebne kredite. — Obresina mera po dogovoru. — Na razpolago varnostne celice (safe). — Uradne ure za stranke od 8'50 do 13 in od 16 do 18. — Ob nedeljah urad zaprt. — Štev. telef. 25-67. — Najstarejši slovenski denarni zavod.